

Naiset, rauha ja turvallisuus

Suomen kansallinen toimintaohjelma 2018-2021

RAPORTTI EDUSKUNNALLE TOIMINTAOHJELMAN TOIMEENPANOSTA VUONNA 2020

1. Johdanto

Suomen kansallisessa toimintaohjelmassa (2018-2021) määriteltyjen vastuutahojen raportointiin ja seurantaryhmän työskentelyyn pohjautuen ulkoministeriö laatii toimintaohjelman täytäntöönpanosta vuosittain raportin eduskunnalle (ulkoasiainvaliokunta). Vuonna 2022 teetettävä loppuarvio keskittyisi vuoteen 2021 sekä koko kauden vaikuttavuuteen toimintaohjelmassa mainittujen tavoitteiden ja 1325-päätöslauselmaperheen toteutumisen näkökulmasta.

Raportti koostuu tekstiosasta, johon on valikoitu vuoden 2020 keskeisiä toimia eri vastuuministeriöissä, laitoksissa, järjestöissä ja maissa, ja arvioita onnistumisista ja haasteista, sekä taulukosta, jossa yksityiskohtaisemmat toimenpiteet ja tulokset on jaoteltu kansallisen toimintaohjelman tavoitteiden ja tuotosten mukaisesti. Näitä raportin osia tulisi käsitellä yhtenä kokonaisuutena. Raportin liitteinä ovat rahoitustaulukko ja lyhenneluettelo.

Raportin on koonnut ulkoministeriön tiimi poliittisella osastolla kansallisen 1325-koordinaattorin veto-vastuulla. Raportti perustuu vastuutahojen raportointiin eikä ulkoministeriö voi ottaa vastuuta puuttuvista toimenpiteistä, joita ei toimenpidepyyntöön liittyen ole toimitettu.

Toimeenpano on edennyt hyvin ja tässä vaiheessa voidaan varovaisesti todeta, että päätavoitteiden toteutuminen kauden lopussa on todennäköistä. Koronaviruspandemia on paikoin hidastanut hankkeiden toteutusta ja rahoitus on globaalilla tasolla vähentynyt ruohonjuuritason järjestöille. Pandemian pitkän aikavälin vaikutuksia on vielä vaikea arvioida.

Arvioitu kokonaisrahoitus 1325-työhön vuonna 2020 oli 77 341 042 euroa. Tästä muodostavat ulkoministeriön rahoittamat hankkeet, ohjelmat ja järjestöt suurimman osuuden 63 573 095 euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus on 3 911 000 euroa ja puolustushallinnon 13 300 euroa. Nämä luvut eivät sisällä 1325-koordinaattorien tai vastuuvirkamiesten palkkakuluja. Kansalaisjärjestöt käyttivät 1325-hankkeisiin ja vaikuttamistyöhön yhteensä 9 542 672 euroa.

Suomen neljännen kansallisen toimintaohjelman laadinta aloitetaan syksyllä 2021. Kansallinen seurantaryhmä on käynyt lähetekeskustelun ja sen perusteella uusi toimintaohjelma tulee olemaan pitkälti nykyisen päivitys, sillä suurin osa tavoitteista ja teemoista ovat edelleen relevantteja. Ambitiotasoa nostetaan saavutettuihin tuloksiin perustuen, ja intersektionaalinen lähestymistapa sekä ihmisoikeusperustaisuus otetaan mukaan. Seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksien painotusta tullaan lisäämään. Toimintaohjelma laaditaan tiiviissä yhteistyössä vastuutahojen kanssa suomalaisten fasilitaattorien kanssa. Raportti ulkoasianvaliokunnalle annettaisiin vain viisivuotiskauden puolivälissä ja lopussa.

2. YKTN Päätöslauselma 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus

Vuonna 2000 hyväksytty YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus toi konfliktien sukupuolittuneet vaikutukset kansainvälisen politiikan keskiöön. Päätavoitteina on vahvistaa naisten roolia ja päätösvaltaa konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa ja rauhanrakentamisessa, sekä lisätä naisten ja tyttöjen suojelua ja oikeuksien toteutumista sekä heidän turvallisuuttaan ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Naiset ja tytöt nähdään aktiivisina toimijoina, joiden osallistuminen rauhanneuvotteluihin, rauhanrakentamiseen ja konfliktien ehkäisyyn on edellytys kestäväälle rauhalle.

1325-agendan toimeenpanon laajapohjainen konsensus turvallisuusneuvostossa rikkoontui vakavasti ensimmäisen kerran vuonna 2019. Tämä liittyy kiinteästi sukupuolten välisen tasa-arvon, gender-kysymysten sekä multilateralismin kohtaamiin haasteisiin. Turvallisuusneuvoston jäsenmaiden välillä on erimielisyyksiä seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksia (SRHR), ihmisoikeuspuolustajia sekä kansalaisyhteiskunnan osallistumista koskevissa kysymyksissä 1325-agendan toimeenpanossa. Uusimmat päätöslauselmat ovat vaikeiden neuvotteluprosessien kautta aikaansaatuja kompromissiratkaisuja, joiden muotoilut edellä mainituissa teemoissa ovat jääneet osin heikoiksi.

Retoriikan ja tekojen välillä on suuri ristiriita. 1325-agenda on normatiivisesti vahva mutta haasteet ovat toimeenpanossa. Tukea ja rahoitusta naisten merkityksellisen osallistumisen lisäämiseksi rauhan ja turvallisuuden prosesseihin on lisättävä, samoin kuin tukea naisjärjestöille, rauhanrakentajille ja ihmisoikeuspuolustajille. Vuonna 2015 asetetuista tavoitteista YK on toteuttanut noin puolet. Huolestuttavaa on naiseen kohdistuvan väkivallan ja vihapuheen ja rankaisemattomuuden lisääntyminen. Alle 20% turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa on viittaus naisryhmien, naispuolisten ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisyhteiskunnan oikeuksien tärkeydestä. Joka viides pakolaisnainen kokee seksuaalista väkivaltaa. Naisten osallistuminen rauhaneuvottelujen delegaatioissa ei ole lisääntynyt merkittävästi ja alle 20% rauhansopimuksista sisältää naiseen, tyttöihin tai sukupuolten tasa-arvoon liittyviä ehtoja. Vain alle puolella YK:n jäsenmaista on kansallinen 1325-toimenpideohjelma.

2.1. 1325 -20-vuotisjuhluvuosi 2020 ja miten tästä eteenpäin

1325 - 20-vuotisjuhluvuosi muutti muotoaan koronaviruspandemian takia. Suomessa jouduttiin peruuttamaan sovittuja tilaisuuksia. Juhlavuoden painopisteenä olikin saada enemmän huomiota 1325-toimintaan ja tehdä retoriikasta ymmärrettävää siten, että myös konfliktien keskellä elävät osaavat vaatia itselleen roolia rauhanrakentuksessa sekä löytää keinoja vaikuttaa oman maansa tilanteeseen.

Venäjä toimi YK:n turvallisuusneuvoston puheenjohtajana lokakuussa 2020 ja yritti hyväksyttää uutta päätöslauselmaa, joka olisi merkittävästi heikentänyt 1325-agendan normatiivista pohjaa. Se kuitenkin hylättiin selvän enemmistön turvin. Lokakuun kalenterit täyttyivät sadoista virtuaalisista tapahtumista. Voidaan todeta, että 1325-tavoitteissa on selkeästi edistytty 20 vuoden aikana, mutta edistys on ollut liian hidasta ja rajoittunutta.

Ennen 20-vuotispäivää YK:n jäsenmaat, YK:n eri järjestöt ja alueelliset järjestöt tekivät yli 400 yksittäistä sitoumusta 1325-agendan toimeenpanon vauhdittamiseksi. Monta maata julkaisi myös 1325-toimintaoh-

jelmansa (National Action Plan, NAP), ja kokonaismäärä on nyt 94. Espanjan ja Suomen yhteinen sitoumusaloite **Commitment 2025 on Womens' Inclusion in Peace Processes** pyrkii vahvistamaan naisten osallistumista rauhanprosesseissa vuoteen 2025 mennessä. Aloitteessa on konkreettisia, niin poliittisia, taloudellisia kuin rahoituksellisiakin, sitoumuksia jäsenmaille ja YK:lle. YK-sihteeristön poliittisten ja rauhanrakennusasioiden osasto, UN Women ja Georgetownin yliopiston WPS-instituutti ovat mukana aloitteen toimeenpanossa ja 12 jäsenmaata on liittynyt aloitteeseen. Ensimmäinen seurantaraportti julkaistaan syksyllä 2021.

Merkittävä uusi yhteistyömekanismi on Generation Equality Forumin osana **WPS ja Humanitarian Action Compact**, jonka avulla koordinoidaan erilaisia aloitteita, lisätään yhteistyötä jäsenmaiden, kansalaisyhteiskunnan toimijoiden, tutkijoiden ja yksityissektorin välillä ja keskitytään erityisesti niihin alueisiin, jotka ovat jääneet 1325-agendan toimeenpanossa katveeseen. Suomi on mukana Compactissa katalyyttisenä jäsenenä, ja osallistuminen keskittyy Commitment 2025 avulla tulosten seurantaan, toimintaohjelmien tavoitteiden toteuttamiseen ja synergioiden löytämiseen naisten ja nuorten rauhantyössä ja konfliktien estämisessä. Suomi julkisti maailman ensimmäisenä maana kansallisen **YKTN PL2250 Nuoret, rauha ja turvallisuus toimintaohjelman** elokuussa 2021.

Myös Pohjoismaat tiivistivät vuonna 2020 WPS-työtään. Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana toimineen Tanskan aloitteesta päätettiin laatia yhteisiä pohjoismaisia toimia WPS-agendan edistämiseksi. **”Nordic Paper on Joint action on Women Peace and Security”** työstettiin valmiiksi vuoden loppussa. Aloitteeseen kannustaa yhteistyöhön matalalla kynnyksellä erilaisissa toimintaympäristöissä. Aloitteeseen huomioidaan myös Suomen ja Espanjan yhteinen globaali Commitment 2025 –aloite.

Koronapandemia on paha takaisku sukupuolten väliselle tasa-arvolle ja 1325-teemalle, mutta vaikuttaa siltä, että turnausväsymystä ei ole näkyvissä. Saavutettuja tuloksia ei haluta menettää ja erilaiset verkostot ja avunantajien yhteisjärjestelyt, yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa, vaikuttavat voimakkaammin kuin aikaisemmin.

Köyhyys on naisistunut ja kestävä ja transformatiivinen muutos vaatii ennustettavaa ja relevanttia rahoitusta sekä talouden ja poliittisen vallan dynamiikan uudelleen arviointia. Tehtävä ei ole helppo nykyisessä nationalismien ilmapiirissä, multilateraalisen järjestelmän ollessa haastettuna, antigender-aktiivisuuden aikana. Ilmastonmuutos, pandemiat, yksityissektorin vallan vahvistuminen ja uudet teknologiat vaikuttavat siihen, että konfliktien konteksti on monimutkaistunut ja myös 1325-agenda vaatii päivittämistä. Aseistariisunta ja asekauppasopimukset ovat yksi 1325-agendan heikoista lenkeistä. Toisaalta feministisen ulkopoliittikan omaksuminen yhä useammassa maassa antaa toivoa ja YK:n oma toiminta, muun muassa gender-kysymysten ja Naiset, rauha ja turvallisuus-teeman valtavirtaistaminen YK:n laajuiseksi uudeksi normaaliksi on hyvä pohja mistä ponnistaa eteenpäin.

3. Suomen 1325-toimintaohjelman toimeenpano vuonna 2020

Suomi tukee vahvasti Naiset, rauha ja turvallisuus-agendan toimeenpanoa ja se on yksi hallitusohjelman prioriteeteista. Suomen kolmas toimintaohjelma (2018-2021) on realistinen ja operatiivinen, sisältäen

koko laajan skaalan agendan tavoitteita, ja se korostaa konkreettista toimintaa ja tuloksia pyrkien helpottamaan virkamiesten ja kansalaisjärjestöjen työtä.

Suomen kansallinen toimintaohjelma on saanut kiitosta kansainvälisesti ja monet maat pitävät sitä esikuvana valmistellessaan tai päivittäessään omia toimintasuunnitelmiaan. Suomen asiantuntijoita on myös konsultoitu valmisteluprosesseissa, esimerkkeinä Yhdysvallat ja Baltian maat. Suomi myös tukee monien maiden kansallisten toimintaohjelmien laadintaa ja toimeenpanoa, ja oli ajanjaksolla 2015-2019 suurin avunantajamaa UN Womenin kautta toteutetussa NAP-työssä.

Suomen toiminnan tavoitteet ovat:

1. Naisten merkityksellinen osallistuminen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen rauhanvälityksessä, rauhanprosesseissa ja siirtymäprosesseissa vahvistuu
2. Naisten merkityksellinen osallistuminen konfliktien ehkäisemiseen ja rauhanrakentamiseen vahvistuu
3. Turvallisuussektorilla ja kriisinhallinnassa tehostetaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista
4. Naisten ja tyttöjen suojeleminen sekä oikeuksien toteutuminen ja tarpeisiin vastaaminen kriiseissä vahvistuu
5. Suomi edistää tavoitteita 1-4 kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen linjauksissa, strategioissa ja toiminnassa sekä kannustamalla kansainvälisten toimintaohjelmien laadintaan

Suomen toimeenpanoraportti toimitetaan vuosittain eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle läpinäkyvyyden ja tulosvastuun sekä julkisen keskustelun lisäämiseksi. Kansallisen 1325-toimintaohjelman toteutumista ja tavoitteiden toimeenpanoa seurataan UM:n johtamassa seurantaryhmässä, johon osallistuvat laajapohjaisesti valtionhallinnon eri alojen edustajat sekä kansalaisjärjestöt ja tutkijayhteisö. Vastuutahoina ovat OKM, PLM, SM, STM, TEM, UM sekä puolustushallinto ja sisäministeriön yhteydessä toimiva Kriisinhallintakeskus CMC Finland, Kirkon ulkomaanapu KUA, CMI ja Suomen Lähetysseura FELM. Suomen Pakolaisapu Ry, Suomen YK-liitto, Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö KIOS, Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö – Demo Ry, UN Women Finland ja kansalaistoimijoiden 1325-verkosto toimeenpanevat 1325-agendaa erilaisten hankkeiden ja ohjelmien avulla ja raportoivat omasta toiminnastaan.

Arvioitu kokonaisrahoitus 1325-työhön vuonna 2020 oli 77 341 042 euroa. Tästä muodostavat ulkoministeriön rahoittamat hankkeet, ohjelmat ja järjestöt suurimman osuuden 63 573 095 euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus on 3 911 000 euroa ja puolustushallinnon 13 300 euroa. Nämä luvut eivät sisällä 1325-koordinaattorien tai vastuuvirkamiesten palkkakuluja. Kansalaisjärjestöt käyttivät 1325-hankkeisiin ja vaikuttamistyöhön yhteensä 9 542 672 euroa. Rahoitustiedot perustuvat ministeriöiltä, suurlähetystöiltä ja järjestöiltä saatuun raportointiin ja yhteismitallisuutta on pyritty lisäämään tarkentavien keskustelujen avulla.

1325-rahoituksen osalta summien määrittäminen on monin paikoin hankalaa. Naisten johtajuuden tukeminen on yksi keskeisistä painopisteistä rauhantyössä, mutta hankkeiden budjettiosuuksien markantarkkaa erottelua ei pystytä tekemään, koska useimmissa tapauksissa nämä aktiviteetit ovat osa laajempaa hanketta ja ohjelmaa. Hankkeiden kokonaisbudjetin ilmoittaminen antaisi tietysti todellisuutta mittavamman kuvan 1325 työn budjettiosuudesta. Budjeteissa ei ole tehty erottelua globaalilla tasolla, että niistä pystyisi erottamaan suoraan erillisiä aktiviteetteja tai toimintoja jotka liittyvät suoraan 1325 työhön. Tämä erottelu on tehty arviopohjalta ja joidenkin hankkeiden kohdalla kyse on valistuneesta arviosta.

3.1. Ulkoministeriön temaattinen 1325-työ 2020

Ulkoministeriön toiminta ja rahoitus kohdistuvat pääosin konfliktimaihin ja muihin yhteistyömaihin sekä kansainväliseen 1325-agendan edistämiseen eri verkostoissa, YK:ssa, EU:ssa ja alueellisissa järjestöissä. Kansalaisjärjestöistä varsinkin Felm, KUA ja CMI ovat merkittäviä yhteistyökumppaneita konfliktimaissa ja –alueilla. Suomi tekee yhteistyötä myös UN Womenin kanssa monissa yhteistyömaiden ohjelmissa.

Ulkoministeriö on vuonna 2020, hallitusohjelman painopisteiden mukaisesti ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, erityisesti panostanut rauhanvälitykseen, rekrytointeihin sekä PL2250 Nuoret, rauha ja turvallisuus- teemaan. Lokakuussa perustettiin ulkoministeriöön uusi rauhanvälityskeskus, jonka toimintaa kuvataan seuraavassa laajemmin ja yksityiskohtaisemmin.

3.1.1. Rauhanvälitys

Kansallisessa 1325-toimintaohjelmassa rauhanprosessit ja välitystoiminta on asetettu Suomen 1325-työn keskiöön. Toiminta naisten määrän lisäämiseksi ja roolin vahvistamiseksi konfliktien ennaltaehkäisyssä, rauhanvälityksessä ja rauhanrakennuksessa on korostunut ulkoministeriön työssä myös koronapandemian aikana, joka on asettanut useita haasteita WPS-agendan edistämiseksi.

Pandemian seurauksena useat konfliktinehkäisy-, rauhanvälityksen ja rauhan rakentamisen alalla toimivat naiset ovat siirtyneet pandemiaan ja sen torjuntaan liittyviin tehtäviin. Ulkoministeriö on suhtautunut joustavasti muutoksiin, joihin pandemia on pakottanut sen rahoittamia rauhanvälitystoimijoita. Rauhanvälityskumppanit ovat ulkoministeriön tapaan matkustamisen vaikeutuessa kehittäneet digitaalisessa työympäristössä tapahtuvaa työskentelyä sekä tapoja ylläpitää ja rakentaa rauhanvälityksessä keskeisiä luottamuksellisia suhteita. Hyvinä esimerkkeinä ulkoministeriölle tärkeitä rauhanvälityksen alana WPS-kumppaneista ovat tässä suhteessa sekä suomalaiset järjestöt CMI, Felm ja KUA että kansainväliset kumppanit, kuten esimerkiksi Euroopan rauhaninstituutti (*European Institute of Peace*, EIP) ja YK. Virtuaalisten työskentelytapojen käyttäminen voidaankin nähdä mahdollisuutena inklusiivisemmalle rauhanvälitykselle ja naisrauhanvälittäjäverkostoille. Vuonna 2020 etäyhteyksien avulla järjestetyt vuoropuhelut, kuulemistilaisuudet ja neuvottelut toivat tietokoneiden ja mobiilipuhelinten ruuduille naisia, jotka näin pystyivät tuomaan kokemustaan, asiantuntemustaan ja mm. fasilitointitaitojaan esille aiempaa laajemmin. Toisaalta eriarvoisuus on lisääntynyt, eikä kaikilla etenkin konfliktimaissa maaseudulla ole riittävän hyviä tietoliikenneyhteyksiä, laitteita tai osaamista uusien digitaalisten kokoustyökalujen käyttämiseksi.

Lokakuussa ulkoministeriön poliittisella osastolla aloitti toimintansa rauhanvälityskeskus, jonka seitsemänhenkinen tiimi tekee tiivistä yhteistyötä konfliktinehkäisy- ja -ratkaisukysymysten parissa eri puolilla ulkoasianhallintoa työskentelevien kollegoiden kanssa. Tarkoituksena on vahvistaa ulkoministeriön rauhanvälityskapasiteettia, kehittää edelleen Suomen rauhanvälitystä, aktivoida ja systematisoida ministeriön omaa toimintaa sekä koordinoita yhteistyötä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa vahvuuksemme (ml. WPS) pohjalta. Keskus pyrkii vahvistamaan verkostomaista toimintatapaa suomalaisten rauhanvälityksen toimijoiden kanssa sekä lisäämään suomalaista osallistumista rauhanvälitys- ja vuoropuheluprosesseissa huomioiden myös sukupuolten välisen tasa-arvon.

Naiset, rauha ja turvallisuus –agendasta erityisesti rauhanprosesseihin liittyvät kysymykset ovat keskeinen osa rauhanvälityskeskuksen toimintaa. Maailman mittakaavassa rauhanvälityksen kasvot olivat vuonna 2020 edelleen hyvin miehiset julkisuudessa näkyvissä korkean tason prosesseissa. Yhtenä merkittävänä poikkeuksena oli Libya, missä YK:n pääsihteerin Libya-erityisedustajan sijainen Stephanie Williams on ollut

näkyvässä roolissa. Hänen johtamansa työn ansiosta otettiin tärkeitä askeleita libyalaisien naisten ja naisjärjestöjen saamiseksi mukaan neuvottelupöytiin. Suomi tuki prosessia diplomatian keinoin sekä UN Womenin rahoittajana ja yhteistyökumppanina.

Vuonna 2020 nousi entistä useammassa yhteydessä esille rauhanvälityksen ja -rakennuksen alalla toimivien ja rauhanprosesseissa mukana olevien naisten kokemaa väkivaltaa ja sen uhka. Ongelma ei ole uusi. Poliittisesti aktiiviset naiset, erityisesti naisten oikeuksia ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ajavat henkilöt ja järjestöt ovat jo pitkään olleet lisääntyvän väkivallan ja hyökkäysten kohteena. Asia puhuttaa aktiivisia naisia naisrauhanvälittäjien verkostoissa ja ulkoministeriö huomioi sen kehittäessään rauhanvälitystointaansa edelleen.

Normatiivisessa työssä tärkeä etappi vuonna 2020 oli EU:n vuodelta 2008 olevan rauhanvälityskonseptin (*Concept on EU Peace Mediation*) päivittäminen, mikä aloitettiin Suomen EU-puheenjohtajakaudella 2019. Pyrkimyksenä oli pohjustaa EU:n rauhanvälitystoiminnan tehostamista ja Suomi yhdessä samanmielisten maiden kanssa ajoi uuteen konseptiin sekä siitä laadittuihin neuvoston päätelmiin sukupuolten välisen tasa-arvon ja WPS-agendan parempaa integrointia. EU:n ulkosuhdehallinnon laatima ohjeistus (*EEAS Peace Mediation Guidelines*) konseptin soveltamiseksi käytännön työhön huomioi nämä kysymykset hyvin.

EUH:n senioridiplomaateista koostuva rauhanvälittäjäpooli lanseerattiin lokakuussa. Poolin tarkoituksena on vahvistaa ulkosuhdehallinnon rauhanvälityskapasiteettia. Poolissa on yhtä monta naista ja miestä.

Ulkoministeriö järjesti ja osallistui aktiivisesti EU:n puitteissa tilaisuuksiin, joiden aiheet liittyivät naisten osallistumiseen rauhanprosesseissa, rauhanvälitykseen ja rauhanrakennukseen. Mm. EU:n ulkosuhdehallinnon kesäkuussa virtuaalisesti järjestämä ”*EU Community of Practice*” -konferenssi kokosi yli 770 rauhanvälitystoimijaa keskustelemaan EU:n rauhanvälityksestä, erityisesti rauhanvälityskonseptin päivittämisen näkökulmasta. Alexander **Stubb** avasi kokouksen. Yksi keskeisimmistä viesteistä kokouksesta oli naisrauhanvälittäjien voimaannuttamisen tärkeys osana EU:n vahvistuvaa rauhanvälitystoimintaa.

ETYJ:ssä ja YK:ssa Suomi toimii rinnakkaispuheenjohtajana rauhanvälityksen ystävärhmissä, joskin kokouksia oli pandemian vuoksi harvakseltaan.

Rauhanvälityskeskus hallinnoi kehitysyhteistyömäärärahoista tuettavien hankkeiden lisäksi rauhanvälitysmomentilta tuettavia hankkeita. Myös rauhanvälitysmomentilta tuettavissa kumppanuuksissa ja rauhanvälitys- ja vuoropuheluhankkeissa ulkoministeriö huomioi sukupuolten välisen tasa-arvon ja naisten osallistumisen edistämisen läpileikkaavina ja/tai itsenäisinä tavoitteina. Vuonna 2020 rauhanvälitysmomentilta tuettiin kumppanuuksia ja hankkeita yhteensä noin 1,3 miljoonalla eurolla, mistä WPS-agendan toimeenpanoa selkeästi tukevien interventioiden yhteenlaskettu summa oli 800 500 euroa.

Rauhanvälityskeskus koordinoi ulkoministeriön vuonna 2015 perustamaa Suomen naisrauhanvälittäjäverkostoa, joka toimii osana samaan aikaan perustettua pohjoismaista verkostoa. Suomen 16-jäseninen verkosto toimii pandemiasta huolimatta aktiivisesti myös kansainvälisesti. Verkosto keskusteli ulkoministerin kanssa sekä syvensi suhteitaan myös muihin suomalaisiin toimijoihin, kuten esimerkiksi 1325-seurantar ryhmään ja Suomen UN Womenin koordinoimaan 1325-verkostoon. Ulkoministeriössä verkosto teki osaa mistään tunnetuksi laajemmin elokuussa yhdessä rauhanvälityskeskuksen kanssa järjestämällään webinaarilla ”Konfliktinehkäisy ja hybridiuhat”.

Rauhanvälityskeskus tuki vuoden aikana aktiivisesti Suomen verkoston toimintaa sekä teki tiivistä yhteistyötä verkoston operatiivisen kumppanin CMI:n kanssa ja Pohjoismaiden ulkoministeriöiden naisrauhavälittäjäverkostoja koordinoivassa kontaktiryhmässä. Pohjoismaisen verkoston vuosikokouksessa, joka pidettiin Ruotsin johdolla kesäkuussa virtuaalisena, käsiteltiin WPS-agendan toimeenpanoa koronakriisin keskellä ja muutokseen pyrkiviä, naisten johtajuutta korostavia lähestymistapoja rauhanvälitykseen ja –rakennukseen. Vuosikokouksen julkisessa korkean tason paneelikeskustelussa ulkoministerit ja heidän edustajansa korostivat pohjoismaisen yhteistyön tiivistämistä.

Suomella oli näkyvä rooli alueellisten naisrauhavälittäjäverkostojen globaaliallianssin lokakuussa pidetyssä ensimmäisessä vuosikokouksessa. Kokouksen teemana oli ”*Women, Peace and Security in the Next 20 Years – Moving Beyond ‘Business as Usual’*” ja sen toteutti globaaliallianssille CMI, joka raportoi kokouksen tuloksista tarkemmin. Rauhanvälityskeskus tuki CMI:ta vuosikokouksen järjestämisessä.

Suomi sisällyttää 1325-agendan läpileikkaavasti kaikkeen teeman kannalta relevanttiin toimintaan YK:n puitteissa. Erityisesti on huomioitu yhteydet rauhanvälityksen, rauhanturvan, YK:n poliittisten missioiden, asevalvonnan sekä rankaisemattomuuden vähentämisen teemoihin, sekä sukupuolinäkökohdat ja naisten rooli YK:n terrorisminvastaisissa ja väkivaltaisen ekstremismin vastaisissa toimissa. 1325-agendaa edistetään YK:ssa myös maakysymyksissä, ja Suomi on osaltaan vaikuttanut siihen, että 1325-agendaan viitataan YK:n yleiskokouksen käsittelemissä päätöslauselmissa, esim. Afganistanista ja Myanmarista. 1325-agenda kytkeytyy luontevasti myös vuonna 2020 valmistellun Suomen ihmisoikeusneuvostokampanjan tueksi.

3.1.2. Aseistariisunta, aseiden leviämisen estäminen ja asevalvonta

Naisten roolia aseistariisunnassa, aseiden leviämisen estämisessä ja asevalvonnassa tulee edelleen edistää ja kehittää. Naiset, rauha ja turvallisuus -teema on vakiintunut YK:n pysyvän aseidenriisuntakonferenssin, CD:n vuosittaisen epävirallisen erityisistunnon teemaksi ja Suomi pitää teemaa edellisvuosien tapaan esillä CD:ssä. Lisäksi Suomi on säännöllisesti painottanut gender-tematiikan tärkeyttä omista sekä EU:n ja Pohjoismaiden yhteisissä puheenvuoroissa YK:n yleiskokouksen aseistariisuntaa ja kansainvälistä turvallisuutta käsittelevässä I-komiteassa.

Asekauppasopimus (Arms Trade Treaty) sisältää sukupuolittunutta väkivaltaa koskevan luvituskriteerin, joka tulee ottaa huomioon arvioitaessa puolustustarvikkeiden siirtoihin liittyviä lupia. Suomi korostaa säännöllisesti puheenvuoroissaan asekaupan ja sukupuolittuneen väkivallan välistä yhteyttä. Suomi on asekauppasopimuksen vapaaehtoisrahaston kolmanneksi suurin rahoittaja (300 000 EUR/vuosi). Lisäksi Suomi tukee 250 000 eurolla YK:n pienasetoiminnan vapaaehtoisrahastoa (UNSCAR) ja on rahaston valintalautakunnan jäsenenä painottanut tuen osoittamista naisten asemaa parantaville pienasehankkeille.

Suomi tukee Kemiällisen aseiden kieltosopimuksen instituutin (VERIFIN) koulutushanketta, jossa vahvistetaan kehitysmaiden laboratorioiden kapasiteettia ja kansallista turvallisuutta kouluttamalla kehitysmaiden kemistejä ja asiantuntijoita. Valinnoissa etusija annetaan valintakriteerit täyttävälle naispuolisille hakijoille. Vuosina 2018–2020 koulutetuista 38 prosenttia oli naisia.

Suomi toimii aktiivisesti sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi Kansainvälisessä atomienergiajärjestössä (IAEA) ja laajemmin ydinsektorilla, mm. IAEA:n Women in Nuclear –yhtävyyden jäsenenä. Vuonna 2020 Suomi tuki IAEA:n naisten ydinalan opintoja ja tutkimusta edistävää Marie Skłodowska-Curie Fellowship –stipendiraahastoa 150 000 euron vapaaehtoisrahoituksella.

Humanitaarisessa miinatoiminnassa painotetaan naisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamista. Naisia pyritään rekrytoimaan miinanraivaus- ja muihin humanitaarisen miinatyön tehtäviin ja näin voimaannuttamaan ja osallistamaan turvallisuuteen ja kehitykseen vaikuttamisessa. Raivauskohteiden valinnassa ja miinariskikoulutuksessa huomioidaan eri väestöryhmien ja sukupuolten erilaiset roolit ja tarpeet. Tulosindikaattoreilla seurataan hankkeiden tasa-arvovaikutuksia. Kansainvälisillä foorumeilla Suomi pyrkii vaikuttamaan siihen, että gender-näkökulmat ja erityisesti naisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen huomioidaan entistäkin paremmin humanitaarisessa miinatoiminnassa.

3.1.3. Kansainväliset rekrytoinnit

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti edistetään suomalaisten asiantuntijoiden rekrytoitumista kansainvälisiin järjestöihin. Painopisteenä on erityisesti naishakijoiden identifiointi ja tukeminen hakuprosesseissa. Suomi painottaa sukupuolinäkökulman sisällyttämistä kaikkiin rekrytointeihin YK:n sukupuolten tasa-arvotavoiteen mukaisesti osana säännöllistä dialogiaan YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa kaikilla tasoilla.

Tiivis yhteistyö YK:n Sihteeristön rauhanturva-osaston poliisi- ja siviilikriisinhallinnan tehtävistä vastaavan henkilöstöjohdon kanssa naishakijoiden määrän lisäämiseksi on tuottanut tulosta. Vuoden 2021 alkupuolella Kyproksen UNFICYP-rauhanturvaoperaatioon valittiin suomalainen naispoliisi johtamaan operaation poliisikomponenttia. Kyseessä on ensimmäinen YK:n siviilikriisinhallinnan johtotehtävään valittu suomalainen nainen. Toimenpiteitä naishakijoiden osuuden *edelleen* kasvattamiseksi ja hakuvalmennuksen kehittämiseksi toimeenpannaan yhteistyössä sisäministeriön, CMC:n ja Poliisihallituksen kanssa.

Vuonna 2019 YK:n pääsihteeri avasi jäsenmaille UN Global Call- rekrytointikampanjan asiantuntijarosterin avaamiseksi YK:n rauhanturvaoperaatioiden päällikkötehtäviin. Jäsenmailla oli mahdollisuus esittää enintään neljä asiantuntijaa, joista vähintään puolet tuli olla naisia. Suomen esittämälle listalle valikoitui tuolloin kolme naista ja yksi mies.

3.1.4. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan yksikön 1325-työstä

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan työssä Naiset, rauha ja turvallisuus –työ on laajentunut sikäli, että linkityksiä 1325-työhön on yhä useammalla järjestöllä. UM on edistänyt Kansalaisyhteiskunnan ihmisoikeussäätiö KIOSin toiminnan linkittämistä naisihmisoikeuspuolustajien ja naisten oikeusavun saralla 1325-toimintaohjelman toimeenpanoon ja seurantaan, ja vuoden 2020 raportoinnissa on noussut keskeisiksi toimijoiksi aiempien lisäksi Fida, Suomen Punainen Risti ja Pakolaisapu yhä laajemmin, Siemenpuu-säätiö ja Viestintä- ja kehityssäätiö Vikes. Järjestöt itse myös ymmärtävät oman työnsä linkityksen 1325-työhön yhä paremmin ja siiloja on poistettu 1325-työn ja muun naisten oikeuksien edistämisen työn välillä.

1325-työ oli myös yksi niistä teemoista, jotka UM nosti esiin naisten ja tyttöjen oikeuksia koskevassa raportissaan 5.3.2020. Siitä kumpusi UM:n nettisivujen juttu kansalaisjärjestöjen työstä naisten oikeuksien edistämässä. Tämä osaltaan nostatti asian profiilia kansalaisjärjestöjen työn näkökulmasta.

3.2. Suomen YK-edustuston 1325-työ

Vuonna 2020 Suomi ylläpiti aktiivista profiiliaan 1325-agendan saralla osallistumalla ja vaikuttamalla YK:n puitteissa pidettyihin seminaareihin ja tilaisuuksiin, yhteistyössä muiden YK-toimijoiden, pysyvien YK-

edustustojen ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Keskeisenä osana 1325-agendan 20-vuotisjuhlallisuuksia oli Saksan ja UK:n johdolla vuonna 2019 lanseerattujen sitoumusten monitorointi lokakuussa 2020, mihin Suomi osallistui pääkaupunkitasolla. Koronapandemian vuoksi merkittävä osa tilaisuuksista pidettiin virtuaalisina. Suomi piti aiheesta puheenvuoroja kansallisesti ja osana Pohjoismaiden ja saman mielisten maiden ryhmiä sekä jatkoi osallistumista Kanadan johtamaan 1325-ystävryhmään ja sen kokouksiin.

YK:n turvallisuusneuvoston puitteissa Suomi osallistui virtuaaliseen istuntoon koskien seksuaalista väkivaltaa konflikteissa heinäkuussa sekä virtuaaliseen avoimeen istuntoon 1325-agendasta lokakuussa, ja molemmissa yhteyksissä osallistui proaktiivisesti Pohjoismaiden, EU:n sekä 1325-ystävryhmän puheenvuorojen laatimiseen. Elokuussa 2020 Suomi kanssasuositti Indonesian aloitteesta laadittua turvallisuusneuvoston kaikkien aikojen ensimmäistä päätöslauselmaa, jonka pääaiheena oli Naiset ja rauhanturva.

Rauhanturvan kehittämisen osalta Suomen YK-edustusto edistää aktiivisesti 1325-agendaa. Suomi on yksi pääsihteerin Action for Peacekeeping -aloitteen champion-maista 1325-asioissa. Suomi, Saksa ja Irlanti muodostivat EU:n neuvottelutiimin rauhanturvakomitean (C34) 1325-teeman neuvotteluissa. Hallinto- ja budjettikomitean (5C) puitteissa edistämme gender-asiiantuntijoiden lisäämistä YK-operaatioihin ja YK:n päämajaan strategisiin tehtäviin, ja myös ulkoministeriön rahoittamat JPO-tehtävät tukevat samaa tavoitetta. Lisäksi Suomi tukee naisten osallistumista rauhanturvaan UNDP:n hallinnoiman Elsie-rahaston kautta jo kolmatta vuotta sekä UN Womenin Female Military Officers -kursin kautta viidettä vuotta.

Suomen ja Espanjan Commitment 2025 -hankkeen edistäminen on jatkunut pandemiarajoituksista huolimatta. Suomi tuo 1325-agendaa esiin myös Suomen ja Turkin vetämän rauhavälityksen ystävryhmässä.

Suomen puheenjohtajuus UN Womenin johtokunnassa vuonna 2020 antoi osaltaan mahdollisuuden edistää 1325-teemoja näkyvällä ja vaikuttavalla paikalla. Naisten aseman toimikunnassa (CSW) Suomi tukee osana EU:ta 1325-agendaa, ml. naisten osallistuminen julkiseen elämään sekä väkivallan ehkäisy, ja osallistuu aiheen tiimoilta järjestettyihin sivutapahtumiin. Suomi on tukenut osana EU:ta 1325-agendan sisällyttämistä keskeisenä osana CSW:n loppupäätelmiin.

3.3. EUE/Suomen pysyvä edustusto EU:ssa: ulkosuhdesektori

Suomi korostaa kaikissa EU:n YUTP- ja YTPP –työryhmissä ja –komiteoissa Naiset, rauha ja turvallisuus –agendan tavoitteita johdonmukaisesti. EUE:n ulkosuhdesektorilla seurataan eri työryhmien työssä ilmeviä mahdollisuuksia lisätä kunnianhimoisempaa kieltä ja estää naisten aseman vahvistamisen heikentämisyrietykset. Vuoden 2020 merkittävimpinä politiikkaprosesseina mainittakoon Gender Action Plan III, EU:n toimintaohjelma ihmisoikeuksista ja demokratiasta, NDICI-asetus (Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument, Naapuruus-, kehitys- ja kansavälisen yhteistyön väline) sekä Post-Cotonou. Suomen aktiivisella vaikuttamistyöllä näiden kaikkien politiikkojen sisällössä näkyy naisten ja tyttöjen oikeuksien ja osallistamisen vahvistaminen.

Vuonna 2020 sekä GAP III:ssa että 1325-agendan saavutuksissa näkyy paljon Suomen vuonna 2019 omalla puheenjohtajuuskaudellaan tekemää aktiivista vaikuttamistyötä näiden asioiden edistämiseksi. Syksyllä 2020 Puola ja Unkari pyrkivät järjestelmällisesti vastustamaan gender-kieltä kaikilla päätöksentekotasolla työryhmiä Eurooppa-neuvostoon, ja tämä näkyi myös siinä, miten kunnianhimoisia päätöksiä pystyttiin tekemään. Suomi vastusti yhdessä samanmielisten maiden kanssa gender-sanankäytöstä luopumista ja vaikutti aktiivisesti kunnianhimoisemman kielen käyttöön päätelmissä.

Suomi pitää johdonmukaisesti esillä kaikissa EU:n YTPP:tä koskevissa politiikkatoimissa esillä Naiset, rauha ja turvallisuus –aihetta. Työtä on koordinoitu ulkosuhdesektorilla ja Suomen kantoja tuotu samansuuntaisesti esiin kaikissa neuvoston työryhmissä. Tarpeen mukaan viestien vahvistamiseksi on koottu samanmielisten jäsenmaiden ryhmiä puolustamaan naisten asemaa vahvistavaa kieltä.

1325 Task Force, epävirallinen työryhmä, jossa jäsenmaat seuraavat EUH:n Naiset, rauha ja turvallisuusstrategian ja toimintaohjelman toteutusta ja vaihtavat tietoja omien maittensa tilanteesta kokoontui pandemian alettua vain kerran. EU:n 1325 erityisneuvonantaja ja tiimin vetäjä vaihtui 2021 alussa ja paikka oli useamman kuukauden täyttämättä.

3.4. 1325-työ Etyjissä ja NATOssa

Etyj-edustusto: 1325-päätöslauselman juhluvuoden takia aihepiiri oli Etyjissäkin keskeisesti esillä vuonna 2020. Turvallisuusfoorumin puheenjohtaja Saksa pyrki sopimaan osallistujavaltioiden kesken uudesta ministerikokouksen päätöksestä 1325-agendan edistämiseksi, mutta neuvottelut kaatuivat.

Työ 1325-aihepiirin kanssa jatkui Etyjin sihteeristön, ODIHRin ja kenttäoperaatioiden toimesta. Etyjin osallistujavaltioista kolmellakymmenelläkuudella (36) ja Kosovolla on kansallinen 1325 -toimintaohjelma.

Osallistujavaltioiden kesken on kohtalaisen vahva yhteisymmärrys aihepiirin tärkeydestä. Tiranan ministerikokouksen yhteydessä 52/57 osallistujavaltioista tuki Belgian luonnostelemaa WPS-yhteislausuntoa, joka oli varsin kunnianhimoisesti muotoiltu (Suomi osallistui luonnosteluun).

WPS on aihepiirinä vakiintunut osana turvallisuusfoorumin FSC:n agenda. Viime vuoden aikana järjestettiin kaksi WPS:ään keskittyvää FSC-istuntoa, jonka lisäksi 20-vuotisjuhlan yhteydessä oli myös PC-FSC – yhteisistunto. WPS-agendan toimeenpanolle ilmaistaan näissä kokouksissa vahvaa tukea, myös nk. usual suspects –ryhmän ulkopuolella (esim. Keski-Aasian maat). FSC-puheenjohtajan vahva ja aito pyrkimys saada aikaiseksi 1325-päätös Tiranan ministerikokousta varten oli tärkeä asia myös symbolisesti: WPS on tiivis osa poliittis-sotilaallista –ulottuvuutta.

Eräiden osallistujavaltioiden vastustus WPS-agendaa kohtaan on kuitenkin vahvistunut entisestään. Venäjä ei YK:n turvallisuusneuvostossa kaatuneen päätöslauselmaehdotuksensa jälkeen suostunut rakentaviin neuvotteluihin Etyjissä. Vatikaani suhtautuu dogmaattisesti WPS:ään, ja pelkää, että se tarkoittaa gender-asioiden valtavirtaistamisesta laajemminkin Etyjin toimintaan. Näin ollen vaikuttaa miltei mahdottomalta saada uusia WPS-päätöksiä aikaiseksi Etyjissä ainakaan lähivuosina.

Vaikka sihteeristön, instituutioiden ja kenttämissioiden WPS-työ jatkuu, on osallistujavaltioiden WPS-painotuksissa paljon puhetta mutta vähän toimintaa. Haasteena on saada maat aktivoitumaan konkreettisella tasolla, puheenvuorojen lisäksi.

Nato-edustusto: Naiset, rauha ja turvallisuus -työ edistyi Natossa vuoden aikana kohtuullisen hyvin. 1325-päätöslauselman juhluvuosi noteerattiin erittäin näkyvästi niin julkisuudessa kuin liittokunnan sisällä lukuisin tapahtumin, Naton neuvoston WPS-aiheisella keskustelulla, aiheena puolustusministerikokouksessa.

Institutionalisoiminen eteni, esimerkkeinä muun muassa Naton sihteeristöön perustettiin Leadership Task Force tukemaan 1325-toimintasuunnitelman toimeenpanoa, koulutustarjontaa kehitettiin (verkkokurssi),

ja laadittiin gender-inkluusiivisen kielen manuaali. Operaatio-osasto tekee yhteistyötä Naton sotilasviranomaisten kanssa WPS-agendan sisällyttämisestä operaatioarvioihin. Naton pääsihteerin WPS-erityisedustajan Clare Hutchinsonin ja yksikkönsä ote säilyi energisenä.

Koronapandemia rajoituksineen on kuitenkin hidastanut ja hankaloittanut WPS- työtä; Conflict-Related Sexual Violence (CRSV) –politiikan laadinta siirtyi vuodelle 2021 aiotun v. 2020 sijaan.

Naton pääsihteerin kansliassa toimivan WPS- ja Human Security –yksikön arvio on, ettei WPS-teemaa vieläkään arvosteta laajasti, ja teemat nähdään toisarvoisina turvallisuudelle ja puolustukselle. WPS- ja Human Security -yksikkö toimii lähes pelkästään kansallisilla sekondeerauksilla – tämä voi heikentää työn jatkuvuutta ja WPS-agendan integroimista.

Valitettavasti kumppanimaiden osallistaminen 1325-politiikkatyöhön on viime vuosien aikana vähentynyt joidenkin liittolaisten tiukentuneiden kantojen ja sittemmin koronapandemian vuoksi, vaikka työn alla olleet kokonaisuudet tulevat koskemaan myös operaatioissa olevia kumppaneita. Toisaalta Suomi osallistui hyvin aktiivisesti syksyn 2020 WPS-juhlavuositapahtumiin, mutta useimmat tilaisuudet eivät edustaneet varsinaista politiikkatyötä tai -valmistelua.

3.5. Maa- ja aluekohtaisesta yhteistyöstä:

3.5.1. Afrikka

Afrikan Unioni: ”Naiset, rauha ja turvallisuus” -tematiikka on sisäistynyt AU:n toimintaan. Rauhan ja turvallisuuden neuvostossa (PSC) maaliskuu on omistettu naisille ja ”Naiset, rauha ja turvallisuus”-teema on PSC:n maaliskuun agendalla vuosittain. Afrikan naisrauhavälittäjien verkosto FemWise-Africa on vakiintunut AU:n rauhan ja turvallisuuden arkkitehtuurin osaksi. Siihen on myötävaikuttanut AU:n komission vahva tuki verkostolle. Tärkeä osuus on ollut Suomen rahoittamalla AU:n rauhanvälityksen tuen kapasiteetin kehittämishankkeella, joka on tukenut FemWise-Africa verkoston toiminnallistamista, sekä vuoropuhelulla AU:n foorumeilla. Pandemiarajoitukset hidastivat toimintaa.

Etiopia: Etiopiassa naisten asema yleisesti johtotehtävissä on noussut (naisia on PMI Abiyin aikana nimetty johtotehtäviin, esim. presidentti ja useita ministereitä, ml. rauhanministeri), mutta työtä yhteiskunnassa vaaditaan edelleen paljon, mukaan lukien naisten osallistuminen konfliktien ennaltaehkäisyyn ja ratkaisuun.

Egypti: Egyptin hallinnon linjamuutoksen seurauksena maassa alettiin valmistella kansallista 1325-toimintaohjelmaa vuoden 2019 alussa. Positiivisen kehityksen taustalla on paitsi maan ylimmän johdon aito muutoshalukkuus, myös kansainvälisen yhteisön (ml. YK-järjestöt) vaikutus. UN Womenin Egyptin maa-toimisto oli ollut aktiivinen 1325-ohjelman edistämisessä, ja varmisti projektille rahoituksen UK:lta kesällä 2019. Samaan aikaan suurlähetystö pyrki aktiivisesti saamaan alueosastolta rahoitusta UN Womenin 1325-hankkeelle osana alueellista tukeamme aloitteelle, mutta tuolloin UK tuki osoittautui riittäväksi. Toimintaohjelman valmistelu on vienyt kuitenkin oletettua pitempään. Alkuperäinen valmistumistavoite oli asetettu syksyille 2020, mutta viimeisimpien tietojen mukaan realistisempi valmistumisaika on syksyllä 2021. Näin ollen myös ohjelman tarkempi sisältö on edelleen epäselvä. Syynä viivytykseen ovat pandemian ohella toimintaohjelman laatimisessa keskeisten toimijoiden sisäiset haasteet ja henkilövaihdokset.

Sudan: Sudanin osalta 1325-työ on ollut pitempään käynnissä, mutta meneillään oleva kansallinen rauhanprosessi ja hallinnon transito ovat luoneet prosessille hedelmällisen kehitysalustan. Naisten laajempi osallistuminen rauhan ja turvallisuuden kysymysten käsittelyyn Sudanissa otti merkittävän loikan maassa vuonna 2019 tapahtuneen vallankumouksen seurauksena, jossa naisilla oli merkittävä rooli. Vallankumousta seurasi Juban rauhansopimus lokakuussa 2020. Molempien kehityskulkujen seurauksena Sudaniin kohdistui vuonna 2020 yhä suurempi kansainvälinen mielenkiinto. Samalla kansainvälinen yhteisö on pyrkinyt tukemaan naisten laajaa osallistumista rauhanprosesseihin.

Sudan hyväksyi kansallisen toimintaohjelman 10.6.2020. Keskeisinä toimijoina ohjelman edistämiseksi olivat Sudanin työ- ja sosiaalisen kehityksen ministeriö sekä UN Omenin maatoimisto. Naisten roolin kasvamisesta rauhanprosessin implementaatioissa ja valtaa pitävässä transitiohallinnossa on kuitenkin hidastanut Sudanin konservatiivinen ja patriarkaalinen yhteiskuntajärjestys. Naisilla on lisäksi ollut perinteisesti vain rajallinen rooli kansalliseen hallintoon askeleittain integroituvissa kapinallisryhmissä.

Tunisia: Koronapandemia ja poliittinen epävakaus Tunisiassa (kolme hallitusta vuoden 2019 vaalien jälkeen) sekä toiminnan rahoitusleikkaukset ovat hidastaneet kansallisen 1325-toimintasuunnitelman edistämistä. Vuonna 2020 myös niin viranomaisten kuin järjestöjenkin toiminta keskittyi naiseen kohdistuvan väkivallan torjumiseen pandemiarajoitusten lisättyä lähisuhteiden väkivaltaa erityisesti kevään sulkutilan aikana.

Tunisian 1325-toimintaohjelman toimeenpanon päävastuu on paikallisella naisministeriöllä, joka toimii läheisesti UN Womenin kanssa yhteistyössä. Yhteistyö edustuston ja UN Womenin Tunisian toimiston kanssa säilyi suhteellisen tiiviinä vuoden 2020 aikana. Lisäksi edustusto piti yhteyttä naisministeriöön ja kansalaisyhteiskuntaan.

Libya: Libyalla ei ole kansallista 1325-suunnitelmaa, mutta Suomi on tukenut UN Womenin kautta libyalaisnaisten rauhanvälittäjäverkostoa vuodesta 2019 lähtien. Libya lisättiin Suomen alueelliseen 1325-ohjelmaan elokuussa 2020. Koronapandemian aikaan naisverkosto keskittyi osittain koronan vastaisiin toimiin paikallisyhteisöissään. Tästä huolimatta verkosto tuki naisten osallistumista rauhanneuvotteluihin (Libyan Political Dialogue Forum). Verkosto onnistui pitämään yhteyttä viikoittain epävakaaasta turvallisuustilanteesta ja sähkökatkoksisista huolimatta. Libyan osalta edustusto on pitänyt yhteyttä ensisijaisesti UN Womeniin.

Jordania: Kansallisen toimintaohjelman toimeenpano Jordaniassa etenee suunnitellusti. Sukupuolen valtavirtaistaminen turvallisuussektorilla ja valtioonhallinnossa on edistynyt. NAP:ssa on vahva CVE-painotus. Tähän vaikuttavia syitä ovat mm. armeijan ja poliisin sekä ministeriöiden johdon sitoutuminen tavoitteisiin. NAP:n omistajuutta on vahvistettu osallistavan prosessin kautta. NAP:ssa tehdään hedelmällistä yhteistyötä viranomaistahojen sekä naisjärjestöjen kanssa, joskin poikkialueellisessa työssä on haasteita. UN Women tekninen tuki ollut laadukasta.

Libanon: NAP:n toimeenpano on käynnistynyt kohtuullisen lupaavasti ja koronapandemiasta sekä talouskriisistä ja toimivan hallituksen puuttumisesta huolimatta toimeenpano edistyi. Naisjärjestöjen osaamiskapasiteetti on myönteinen edistäjä. Naisten toiminta Libanonin kriisissä on nähty myönteisenä ja rauhaa rakentavana. UN Womenin maajohtajan ja täysivaltaisen maatoimiston perustaminen vuonna 2019 /2020 on lisännyt UN Womenin työn vaikuttavuutta ja 1325-agendan näkyvyyttä merkittävästi. Niin YK:n pääsihteerin Libanon-koordinaattori kuin UNIFILin komentaja ovat pitäneet teemaa jatkuvasti esillä.

Palestiina: **Palestinian Women in Conflict Prevention and Peacebuilding**-hanke jatkoi tuloksellista toimintaansa, mutta kansainvälisen Women in International Security (WIIS) –järjestön paikallisverkoston toiminta oli lähes pysähdyksissä koronapandemian vuoksi.

Kenia: 1325-työ Keniassa edistyi myönteisesti vuonna 2020. Tähän vaikutti toisen kansallisen toimintaohjelman 2020-2024 (KNAPII) hyväksyntä toukokuussa 2020. Toimintaohjelma huomioi edeltäjänsä paremmin nuoret ja väkivaltaisen extremismiin haasteet. Kansallisen 1325-sihteeristön kapasiteetti koordinoita, seurata ja raportoida työtä on edelleen vahvistunut. Paikallistasolla toimintaohjelmaa on viety eteenpäin muutamassa keskushallinnon priorisoimassa maakunnassa mm. UN Womenin tuella ja muissa maakunnissa aktiivisen kansalaisyhteiskunnan avulla.

Koronapandemia on lisännyt sukupuolittunutta väkivaltaa myös Keniassa. Maan koronavasteessa ja elpymissuunnitelmassa on kuitenkin pyritty huomioimaan naisten osallistaminen ja inklusiivisuus, KNAPII:n mukaisesti. Pandemia on osaltaan vaikuttanut Kenian hallinnon kykyyn allokoida varoja 1325-työlle, joka väheni 2019/2020 n. 30 prosenttia edellisestä budjettivuodesta 2018/2019.

Kenian hallinto on hyvin sitoutunut 1325-työhön. Tämä nousi esiin maan kampanjoissa YKTN:n jäseneksi 2021-2022, jolloin naiset, rauha ja turvallisuus oli yksi kymmenestä prioriteettiaiheesta. Kenian jäsenyys YKTN:ssa 2021-2022 tarjoaa mahdollisuuden Suomelle tiivistää yhteistyötä monenkeskisillä foorumeilla. Päätöslauselman 20-vuotisjuhlavuosi antoi naiset, rauha ja turvallisuus -teemalle näkyvyyttä syksyllä 2020, mm. Kenian tasa-arvoministeriön, UN Womenin ja Suomen yhteisesti järjestämän juhlaseminaarin ja yhteisen Kenian Daily Nationissa julkaistun vieraskynän myötä.

Suomi on tukenut KNAPII:n valmisteluprosessia ja toimeenpanoa UN Womenin kautta ja jatkaa vaikuttamista Kenian kansallisen 1325-toimintaohjelman ohjausryhmän jäsenenä. Suomen ja Kenian kahdenvälisissä konsultaatioissa noteerattiin maiden välinen 1325-yhteistyö ja mahdollisuudet sen hyödyntämiseksi 2250 päätöslauselman toimeenpanon edistämiseksi. Lisäksi edustusto myönsi vuoden aikana paikallisen yhteistyön määrärahaa (PYM) kahden paikallisen naisjärjestön hankkeelle, joilla tuetaan KNAPII:n jalkauttamista yhteensä seitsemässä maakunnassa.

3.5.2. Aasia

Afganistan: Vuonna 2020 Suomi jatkoi aktiivista 1325-työtä Afganistanissa. Raportointivaiheessa vallitsi vielä varovainen optimismi, ja se toimii nyt tilannekuvana ennen elokuun 2021 tapahtumia. 1325- ja gender-työtä tullaan jatkamaan vahvasti kansainvälisillä foorumeilla.

Kansallinen 1325-toimintaohjelma vuosille 2015-2022 on kunnianhimoisen tavoitteissaan. Toimintaohjelman toinen vaihe vuosille 2019-2022 on edeltäjänsä rajatumpi ja tulokset helpommin mitattavissa. Haasteista huolimatta mm. naisten osallistumisen tavoitteissa on tapahtunut edistystä. 2020 rauhanneuvottelut hallituksen ja Talibanin välillä alkoivat, ja hallituksen virallisessa neuvottelutiimissä on neljä naista, jotka konsultoivat naisverkostoja aktiivisesti.

Naiset, rauha ja turvallisuus –toimintaohjelman seurannasta Afganistanissa on vastuussa ulkoministeriö. Muiden ministeriöiden aktiivisempi rooli olisi tärkeää agendan eteenpäin viemiseksi ja pysyvien muutosten saavuttamiseksi. Uusi naisasioista vastaava virkaatekävä ministeri on mahdollistanut 1325 toimintaohjelmaa tukevien päätösten tekemisen ja ministeriön yhteistyö UN Womenin kanssa on vahvistunut. UN

Women on saanut myös vahvistettua yhteistyötään sisäministeriön kanssa tasa-arvotoimien parantamiseksi poliisissa.

Naisten osallistuminen poliittisiin instituutioihin on taattu kiintiöillä ja myös virkamieskunnassa naisten määrä on kasvanut. Naisten osuus virkamiehistä oli noussut lähes 30 prosenttiin. Vaikka naisten määrä sekä virkamieskunnassa, oikeuslaitoksessa että kansanedustajina on noussut, on naisten osallistuminen paikallistasolla edelleen vähäistä ja rajattua. Koronapandemia ei ole auttanut paikallistason työn edistämistä.

Pandemian myötä perustettiin myös tasa-arvokysymyksiä valvova koordinaatioryhmä osaksi humanitaarista vastetta. UN Womenin rooli naisten ja tyttöjen aseman huomioonottamisessa ja ryhmän perustamisessa oli tärkeä.

Kansalliset ja paikalliset naisjärjestöt etenkin Kabulissa ovat aktiivisia ja vaativat naisille selvästi vahvempaa roolia rauhanprosessissa. Myös kansainvälinen yhteisö tukee naisten oikeuksia ja naisten osallistumista rauhanprosessiin vahvasti. Naisten oikeuksien kunnioitus sovittiin myös yhdeksi avun edellytyksistä marraskuussa hyväksytyssä Afghanistan Partnership Frameworkissa, joka ohjaa hallituksen ja avunantajien yhteistyötä. UN Womenin fasilitoima Women, Peace and Security – työryhmä on jatkanut aktiivisena ja vuonna 2020 myös Kabulissa toimivat suurlähettilään perustivat Friends of Afghan Women –ryhmän, jonka lausuntoihin Suomikin on usein liittynyt.

Yhteistyötä on tehty etenkin kansainvälisen yhteisön (UN Women, UNAMA, muut avunantajamaat) viranomaisten (ulkoministeriö, naisasiainministeriö, valtiovarainministeriö, kansallinen ihmisoikeuskomissio), ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa. Rauhanneuvotteluiden käynnistäminen avasi uusia mahdollisuuksia erityisesti YK-systeemille ja ihmisoikeuskomissiolle tukea hallitusta ottamaan tasa-arvokysymykset vakavasti. Esimerkiksi ihmisoikeuskomissio sai toiveidensa mukaisen virallisen tarkkailija-statuksen rauhanprosessissa.

Nepal: Suomi tukee naisten taloudellista ja poliittista voimaantumista Nepalissa UN Womenin maaohjelman kautta. Työ jatkui vuoden 2020 aikana, mutta koronakriisin myötä työ hidastui ja varoja uudelleenallokoitiin suurilta osin vastaamaan kriisin luomiin tarpeisiin. UN Womenin analyysin mukaan monen naisen elinkeino kärsi pitkien sulkujen aikana. Tästä syystä koronavasteessa keskityttiin mm. säällisten työolojen ja kestävien elinkeinojen varmistamiseen.

Nepalin luonnos 1325 toimeenpano-ohjelmasta jätettiin parlamentin hyväksyttäväksi helmikuussa 2020. Toimeenpano-ohjelma on edelleen kabinetissa ja odottaa hyväksyntää. Toimeenpano-ohjelmasta vastaavassa sisäministeriössä on tapahtunut henkilömuutoksia ja UN Women on kehottanut ministeriötä edistämään NAPin hyväksymisprosessia.

4. Sisäministeriön 1325-työ

4.1. Kriisinhallintakeskus CMC

Naiset, rauha ja turvallisuus-työ on vakiintunutta ja integroitu keskuksen toimintaan laajalti. Vuonna 2020 on jatkettu voimassaolevan toimintaohjelman toimeenpanoa, mutta myös lisätty ulkoista yhteistyötä. Ko-

rona-pandemia on heikentänyt toimintaohjelman toimeenpanoa jossain määrin erityisesti siviilikriisinhallinnan koulutuksen ja rekrytoinnin osalta. Samanaikaisesti kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt siviilikriisinhallinnan nelikantayhteistyön ja EU:n siviilikriisinhallinnan kompaktin puitteissa

Naisten osuus kaikista vuoden 2020 aikana palvelussuhteessa olleista siviilikriisinhallinnan asiantuntijoista oli 39,9%. Korkeimmillaan naisten osuus oli 44% vuoden loppupuoliskolla. Vuonna 2020 naisten osuuden kasvua siviilikriisinhallintatehtäviin lähetetyistä asiantuntijoista tuki turvallisuussektoritaustaisten asiantuntijoiden osuuden lasku siviilikriisinhallintatehtävissä, naisten osuuden näistä asiantuntijoista ollessa yleensä matala. Lisäksi naisten osuus poliisitehtävissä on pysytellyt aikaisempien vuosien keskiarvoa korkeammalla.

Kriisinhallintakeskus julkaisi syksyllä 2020 naisten working papers-sarjassaan naisten rekrytoimiseen keskittyvää tutkimustaan avaavan julkaisun ”The road to 40%: Recruiting Women in Finnish Civilian Crisis Management.” Tutkimuksessa havaittiin naisten määrän siviilikriisinhallintatehtävissä vuosina 2008-2019 pysytelleen vakaampana verrattuna miehiin. Naisten suhteellisen osuuden muutos onkin selittynyt pääosin siviilikriisinhallintatehtäviin lähetettyjen miesten määrän suuremmalla vaihtelulla. Lisäksi julkaisussa havainnoitiin siviilikriisinhallintatehtävien sukupuolittuneisuus, esimerkiksi turvallisuussektorin tehtävien ollessa hyvin miesvaltaisia. Jotkin tehtäväalat, kuten ihmisoikeus- ja sukupuoliteemoja käsittelevät, olivat puolestaan naisvaltaisia. Naisten osuuden kasvu poliisiviroissa ja muualla turvallisuussektorilla tasaa tätä epätasapainoa, tosin hitaasti.

Vuonna 2020 Kriisinhallintakeskus lähetti asiantuntijan kahteen gender/1325-aiheiseen tehtävään: Seconded National Expert, European Center of Excellence for Civilian Crisis Management & Gender Mainstreaming Officer, Council of Europe Office in Kyiv. Molemmat lähetetyt asiantuntijat ovat naisia. Lisäksi YK:n Etelä-Sudanin UNMISS-operaatiossa toimivassa seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn ja tutkitaan keskittyvässä erityispoliisiryhmässä työskenteli kolme suomalaista; kaksi naista ja yksi mies. Vuoden lopussa yhteensä kahdeksan suomalaisen siviilikriisinhallinnan asiantuntijan tehtävä keskittyi erityisesti gender/1325-teemoihin.

Kaikkiin Kriisinhallintakeskuksen ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskuksen koulutuksiin, joita Kriisinhallintakeskus on ollut mukana järjestämässä, on sisällytetty naiset, rauha ja turvallisuus-, ja sukupuoli-teemat. Vuonna 2020 näitä koulutuksia olivat:

- Siviilikriisinhallinnan peruskurssit (BCCCM; Basic Course on Civilian Crisis Management)
- Siviilikriisinhallinnan kouluttajakoulutus
- Siviilikriisinhallinnan asiantuntijakoulutus (ASTU)
- Hostile Environment Awareness Training (HEAT)-kurssit

Siviilikriisinhallinnan peruskurssille pyritään valitsemaan vuosittain miehiä ja naisia yhtä suuri lukumäärä, mutta kurssipaikan vastaanottavissa henkilöissä ilmenee hajontaa. 2020 siviilikriisinhallinnan peruskurssille osallistui 33 henkilöä, joista 13 oli naisia ja 20 miehiä. 14 henkilöä lähetettiin Suomessa ja ulkomailla järjestetyille erikoiskurssille. Heistä 7 oli naisia ja 7 miehiä. Erikoiskoulutusten määrä oli normaalia vähäisempi johtuen koronapandemiasta.

4.2. Poliisihallitus

Nuorten naisten osallistamista väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisevien toimien suunnitte-

luun ja toteuttamiseen on kehitetty. Naisviha ja Incel ovat tulleet voimakkaasti esille keskusteluissa nuorten naisten kanssa ja nämä otetaan jatkossa huomioon väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisevässä työssä. Poliisihallitus on vuonna 2021 toteuttamassa tutkimuksen tytöistä ja naisista väkivaltaisissa ääriliikkeissä Suomessa. Poliisihallituksen tulossopimuksessa on mittarina poliisin paljastamat viharikokset. Sen tarkoituksena on lisätä poliisin aktiivisia ja oma-aloitteisia toimia paljastaa viharikoksia ja rangaistavaa vihapuhetta.

Poliisihallitus tukee oikeusministeriössä valmisteltavaa lainsäädäntö-esitystä sukupuolen lisäämiseksi vihamotiiviksi. Tällä pyritään puuttumaan erityisesti naisiin kohdistuviin viharikoksiin.

Poliisihallinnon naisten ja miesten lukumäärää seurataan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä. Naisten määrä on kasvanut tasaisesti lukumääräisesti ja prosentuaalisesti poliisiviroissa (19,74%) sekä lukumääräisesti "muut"-ryhmässä ylittäen koko henkilöstön osalta 30 %. Poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman yhtenä tavoitteena on syrjintä- ja häirintävapaa poliisihallinto. Henkilöstökyselyihin sisällytetään mukaan kysymyksiä seksuaalisesta häirinnästä.

Lisäksi poliisiin on laadittu 2019 eettinen koodisto, joka on johdettu poliisin arvoista ja strategiasta käsin. Sen kohta 2 kuuluu: Poliisi toimii tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti *"Työyhteisössämme ei suvaita syrjintää tai häirintää millään perusteella. Olemme inhimillisiä ja vastaamme jokainen omalta osaltamme siitä, ettemme itse toimi tai yllytä muita toimimaan syrjivästi tai halventavasti. Kohtelemme jokaista henkilöä, niin asiakkaita kuin kollegoitamme, samanarvoisesti riippumatta heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan tai taustastaan. Emme suhtaudu kehenkään alentavasti, halveksivasti tai ennakkoluuloisesti. Kannustamme kaikkiin väestöryhmiin kuuluvia henkilöitä hakeutumaan töihin poliisihallintoon ja tuemme kaikkia tasavertaisesti urakehityksessä."*

Poliisilla on oma ohje häirinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta. Poliisissa on nollatoleranssi häirinnän ja epäasiallisen kohtelun suhteen. Lisäksi uutena toimenä on vuonna 2020 koko poliisin henkilöstön tullut suorittaa Epäasiallisen työkäyttäytymisen, häirinnän ja työsyrynnän hallinnan -verkkokurssi.

4.3. Rajavartiolaitos

Työ on edistynyt hyvin ja tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät kysymykset huomioidaan entistä monipuolisemmin Rajavartiolaitoksen toiminnassa ja osana asioiden valmistelua. Rajavartiolaitoksessa laaditaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa vuosille 2021-2022, jossa huomioidaan tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu. Lisäksi Raja- ja merivartiokoululla on laadittu tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma (2018-2019), jossa on huomioitu naisten määrän lisääminen sekä tasa-arvoinen kohtelu.

Rajavartijan peruskurssin suorittaneiden naisten lukumäärää on tietoisesti pyritty lisäämään erilaisin toimenpitein. Viimeisimmistä valmistuneista rajavartijan peruskursseista naisten osuus on ollut seuraava (henkilöä / prosenttia kurssin vahvuudesta):

- o **2017:** RvjaPK24 10/20 %, **2018:** RvjaPK25 22/22 %, **2019:** RvjaPK26 ja RvjaPK27 32/14 %, **2020:** RvjaPK28 12/22 %. Rajavartijan peruskursseja järjestettiin vuonna 2020 yksi (PK28), kun 2019 kurseja järjestettiin kaksi, joka selittää pienempää osuutta valmistuneista näiltä kursseilta.

Koulutuksessa vuonna 2021 olevalla kurssilla (RvjaPK29) naisten osuus kurssin vahvuudesta on 10/18 %. Vuonna 2020 Rajavartiolaitokseen valmistui yksi nainen sotatieteiden kandidaatiksi.

Raja- ja merivartiokoulu käyttää edelleen positiivista erityiskohtelua naisten osalta rajavartijan peruskursien valinnoissa: lisäpiste naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamisesta, miehiä matalammat vaatimusrajat 12 minuutin juoksupäivätestissä ja mahdollisuus hakeutua kurssille ennen vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamista.

Rajavartiolaitoksella on ollut seuraavia uusia toimia 2020:

Rajavartiolaitoksessa on nollatoleranssi seksuaaliseen häirintään ja hyväksikäyttöön liittyen. Kahden vuoden välein toteutettavassa työhyvinvointikyselyssä on oma osionsa liittyen seksuaalisen häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen kokemukseen ja kyseisen osion tulokset raportoidaan aina ylimmälle johdolle. Rajavartiolaitoksen varhaisen välittämisen mallissa on määritelty toimenpiteet kohdattaessa epäasiallista käytöstä ja seksuaalista häirintää. Aihealuetta koulutetaan osana työsuojeluun liittyviä koulutuksia eri henkilöstöryhmille.

Sisäministeriön Epäasiallista kohtelua ennaltaehkäisevä verkkokoulutus on pakollinen kaikille Rajavartiolaitoksen palveluksessa oleville henkilöille.

Rajavartiolaitoksessa on uutena toimena otettu vuonna 2020 käyttöön Rajavartiolaitoksen eettinen säännöstö. Säännöstö toimii Rajavartiolaitoksen koko henkilöstöä koskevana yleisenä toimintaa ohjaavana eettisenä ohjeistuksena. Samalla eettinen säännöstö viestii kansalaisille, yhteistyökumppaneille ja muille toimijoille Rajavartiolaitoksen eettisistä periaatteista.

4.4. Migri

Vastaanottoon liittyvässä viranomaisohjeistuksessa on erityisesti keskitytty huomioimaan koronapandemian vaikutus turvapaikanhakijoiden majoittamisessa ja muiden vastaanottopalvelujen järjestämisessä. Vastaanottokeskusten toiminnassa on pyritty huomioimaan koronan vaikutus asiakkaiden tavoittamisessa ja kehittämään menetelmiä haavoittuvasta asemasta johtuvien erityistarpeiden tunnistamiseen.

Tyttöjen ja naisten asema huomioidaan jatkuvaluonteisesti esimerkiksi vastaanottokeskusten majoitusratkaisuisissa. Vuonna 2020 tässä merkittävänä näyttäytyi Välimeren maista sisäisillä siirroilla siirtyneet ilman huoltajaa olevat lapset ja yksihuoltajaperheet.

Vastaanottojärjestelmässä jatkettiin vuonna 2019 aloitettua uuden alkuterveystarkastuksen mallin käyttöönottoa, jossa huomioidaan aikaisempaa paremmin naisia ja tyttöjä koskevat erityiskysymykset. Vastaanottojärjestelmän järjestämässä koulutuksessa on huomioitu sukupuolittunutta väkivaltaa kokeneiden turvapaikanhakija- ja pakolaisnaisten auttamistyön erityisyys.

5. Opetus- ja kulttuuriministeriön 1325-työ

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee johdonmukaisesti työtä naisten aseman ja sukupuolten välisen tasa-arvon kohentamiseksi hallinnonalallaan niin Suomessa kuin käytettävissä olevilla vaikutuskeinoillaan kansainvälisissä yhteyksissä. Kotimaisessa toiminnassa ministeriön toimilla on monia vaikutuksia ja kiinnostavia yhteiskuntarauhan ylläpitämiseen, naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen ja tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseen. Yhtenä huomion kohteena viime vuosina ovat olleet maahanmuuttajataustaiset lapset, nuoret ja naiset. Kansainvälisissä yhteyksissä Suomi on hyödyntänyt asemaansa, kuten Suomen jäsenyyttä UNESCO:n hallintoneuvostossa (2017-2021), korostamalla johdonmukaisesti naisten

asemaa ja tasa-arvoa. Vuotta 2020 leimasi kansainvälisellä foorumilla yleistynyt gender-termin kyseenalaistaminen ja gender-keskustelun rajoittamisyritykset tiettyjen maiden taholta. Suuntaus on huolestuttava, johon opetus- ja kulttuuriministeriö on osaltaan reagoinut vahvasti Suomen ulkopoliitiikan linjausten ja näkemysten mukaisesti.

6. Puolustushallinnon 1325-työ

Naiset, rauha ja turvallisuus -työ on edistynyt puolustushallinnossa varsin hyvin. Edistystä on saavutettu vuonna 2020 erityisesti gender-yhdyshenkilön tehtäviin nimettyjen koulutuksessa ja muussa kriisinhallintahenkilöstön peruskoulutuksessa. Entistä useampi gender-yhdyshenkilön tehtävään nimetty on kyetty kouluttamaan ennen operaatiota. Muuta peruskoulutusta on kehitetty käynnistämällä reserviläisten vapaaehtoisen gender-yhdyshenkilökoulutus ja suunnittelemalla peruskoulutusmateriaali Porin prikaatin rotaatiokoulutukseen osallistuville avainhenkilöille.

Myös operatiivista toimintaa on kehitetty erityisesti Libanonin Unifil-operaatioissa. Suomalaisen joukon gender-yhdyshenkilö on yhdessä johdon ja suunnitteluhenkilöstön kanssa ohjannut kiertävien partioiden toimintaa ja tiedonkeruuta siten, että huomiota kiinnitetään aikaisempaa systemaattisemmin naisten ja lasten asemaan ja tilanteeseen sekä viitteisiin mahdollisesta ihmiskaupasta ja muusta rikollisuudesta. Näin pystytään suuntaamaan operaation Cimic -toimintaa paremmin naisten ja lasten tilannetta tukevaksi sekä kehittämään yhteydenpitoa paikallisiin naisten kansalaisjärjestöihin. Yhteydenpidon avulla kerätään naisia koskevaa tietoa ja suunnataan omaa toimintaa järjestöjen työtä tukevaksi. Mahdollisesta ihmiskaupasta raportoidaan koko operaation esikuntaan, joka suunnittelee mahdolliset jatkotoimet. Gender-toimintaan liittyvät havainnot ja toiminnan sisältö raportoidaan Suomeen toimitettavissa kuukausi- ja puoli- vuotisraporteissa.

Kehitykseen on vaikuttanut myönteisesti erityisesti osaavien ja aktiivisten henkilöiden työ. Tällaisten henkilöiden työpanos on ollut ratkaisevan tärkeää sekä koulutuksen että operatiivisen toiminnan kehittämisessä. Tulevaisuudessa on tärkeää turvata hyvien käytäntöjen siirtyminen osaksi henkilöistä riippumattonta organisaation toimintaa.

Vaikeuksia kehittämistyölle puolustushallinnossa aiheuttaa monimutkainen ja fyysisesti eri osiin Suomea sijoittuva organisaatio, jossa eri toimijoilla on erilaiset vastuut. Tämä tekee kehitystyön koordinaation ja ohjaamisen keskushallintotasolta haastavaksi.

Vuonna 2020 käynnistettiin Puolustusvoimien tutkimuslaitoksella naisten sotilasuralle hakeutumisen ja kriisinhallintatehtäviin hakeutumisen esteitä käsittelevä metatutkimus. Tutkimus valmistuu alkuvuodesta 2022, ja siinä laaditaan yhteenveto viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana valmistuneiden opinnäytetöiden (gradu- ja diplomitöiden, väitöskirjojen) ja muiden mahdollisten tutkimusten johtopäätöksistä. Tuloksia käytetään puolustusvoimien henkilöstöpolitiikan ja toiminnan kehittämiseen naisten rekrytoimiseksi asepalvelukseen, sotilasuralle ja kriisinhallintatehtäviin. Tuloksia käytetään myös rekrytointikampanjoiden sisältöjen kehittämiseen.

Naisten osuus palkatusta sotilashenkilöstöstä on ollut nousussa:

Vuoden 2018 lopussa sotilashenkilöstöstä oli naisia 3,4 prosenttia (271 naista ja 7716 miestä) ja siviilihenkilöstöstä 46 prosenttia (1861 naista ja 2181 miestä).

Vuoden 2019 lopussa sotilashenkilöstöstä oli naisia 4,4 prosenttia (349 naista ja 7664 miestä) ja siviilihenkilöstöstä 46 prosenttia (1885 naista ja 2217 miestä).

Vuoden 2020 lopussa sotilashenkilöstöstä oli naisia 4,5 prosenttia (370 naista ja 7764 miestä) ja siviilihenkilöstöstä 45 prosenttia (1922 naista ja 2309 miestä).

Myös asepalveluksen loppuun saakka suorittaneiden ja reserviin siirtyneiden naisten lukumäärä on noussut. **Vuonna 2017** reserviin siirtyi 546 naista, **vuonna 2018** 636 naista, **vuonna 2019** 840 naista ja **vuonna 2020** 844 naista.

Vuonna 2020 Utin Jääkärirykmentti järjesti naisille erillisen haun erikoisjoukkoreserviin.

Vuosina 2018 ja 2020 järjestettiin yhteistyössä Puolustusvoimien, Suomen Rauhaturvaaajaliiton ja MPK:n kanssa erityisesti naisille suunnattuja rekrytointiseminaareja kriisinhallintatehtäviin. Seminaareissa on kerrottu sotilaallisen kriisinhallinnan järjestelyistä, hakeutumisesta sekä palvelussuhteen ehdoista. Maavoimien joukko-osastojen toimintaa kriisinhallintaoperaatioiden henkilöstön toimintavalmiuteen rekrytoimiseksi on tehostettu. Maavoimien joukko-osastot järjestävät varusmiespalvelusta suorittaville (ml. naisten vapaaehtoinen asepalvelus) kriisinhallinnan rekrytointitilaisuuksia kolme kertaa palvelusaikana.

Poikkileikkajajankohdina tarkasteltuna kriisinhallintapalveluksessa oli pitkään noin 20 - 25 naista. Lukumäärä on vuodesta 2018 ollut useimpina ajankohtina noin 30-40 naista, ja naisten osuus on viimeisen kolmen vuoden aikana ollut lähellä kansallisessa 1325 toimintaohjelmassa tavoitteeksi asetettua 7 prosenttia. Naisten osuudessa on kuitenkin ollut vaihtelua vuosittain. Esimerkiksi vuoden 2019 lopussa kriisinhallintaoperaatioissa palveli 31 naista ja 367 miestä, eli naisten osuus oli 7,8 prosenttia. Vuoden 2020 lopussa kriisinhallintaoperaatioissa palveli 17 naista ja 346 miestä, eli naisten osuus oli tuolloin vain 4,7 prosenttia. Suomi on myös saavuttanut YK:n asettaman tavoitteen, jonka mukaan esikunta- ja sotilastarkkailijatehtävissä toimivista henkilöistä 15 prosentin tulee olla naisia.

Gender-yhdyshenkilöiden määrä on pysynyt vakaana. Kaikissa henkilöstömäärältään yli 15 henkilön kriisinhallintajoukoissa palvelee gender-yhdyshenkilö. Lähes kaikki palveluksessa olleet gender-yhdyshenkilöt ovat olleet miehiä. Vuonna 2020 gender-yhdyshenkilö palveli YK:n UNIFIL ja UNTSO -operaatioissa (Libanon), Naton KFOR (Kosovo) ja RSM (Afganistan) operaatioissa sekä eri maiden koalition NMI (Irak) operaatioissa.

Nollatoleranssi seksuaaliseen häirintään ja hyväksikäyttöön on kirjattu kaikkien operaatioiden käytäntöihin (Code of Conduct). Tätä korostetaan myös kriisinhallintahenkilöstön rotaatiokoulutuksessa. Vuonna 2020 ei noussut esiin seksuaalista häirintää tai hyväksikäyttöä sisältäneitä käytäntöjen rikkomuksia.

7. Kansalaisjärjestöjen 1325-työstä

7.1. Suomen 1325-verkoston työ vuonna 2020

Vuosi 2020 oli 1325-päätöslauselman 20. juhlavuosi, ja Suomen 1325-verkosto nosti aihetta aktiivisesti esiin koronapandemiasta huolimatta. Verkosto järjesti päätöslauselman juhlatilaisuuden Kanadan suurlähetystön kanssa Finlandia-talolla 5. maaliskuuta. Tilaisuudessa puhujana esiintyi verkos-

ton puheenjohtaja professori **Helena Ranta**, ja UN Women Suomen toiminnanjohtaja **Jaana Hirsikangas** juonsi tilaisuuden paneelikeskustelun.

Lokakuussa teema sai paljon näkyvyyttä UN Women Suomen käynnistämän Ryhdy naisrauhan turvaajaksi -kampanjan kautta. Suomen 1325-verkoston puheenjohtaja professori Helena Rannan ja UN Women Suomen toiminnanjohtaja Jaana Hirsikankaan vieraskynäkirjoitus Rauhaa rakennettaessa naiset jätetään liian usein ulkopuolelle julkaistiin 9.11. Helsingin Sanomissa. Aiheesta julkaistiin kirjoituksia myös useissa alueellisissa sanomalehdissä. Yli 600 henkilöä allekirjoitti kampanjassa julkaistun kannanoton 1325-päätöslauselman toimeenpanon tehostamiseksi. Verkoston puheenjohtaja Helena Rannan ja Lähi-idän kirjeenvaihtajana toimineen **Aishi Zidanin** podcast-jakso julkaistiin päätöslauselman 1325 syntymäpäivän aattona 30.10. osana UN Women Suomen Generation Equality -podcastia.

Verkosto osallistui myös NGO Working Group on Women Peace and Security laatimaan avoimeen kirjeeseen, joka kehotti kaikkia YK:n jäsenvaltioita turvaamaan naisten täysivaltaisen osallistumisen rauhan ja turvallisuuden kaikilla tasoilla. Kirje julkaistiin 1.10. ennen turvallisuusneuvoston jokavuotista avointa Naiset, rauha ja turvallisuus -keskustelua 29. lokakuuta 2020.

UN Women Suomen toiminnanjohtaja Jaana Hirsikankaan ja verkoston koordinaattorina toimivan **Veera Nurmenniemen** artikkelit aiheesta julkaistiin Wisen julkaisemassa (toim. **Anne Mäki-Rahkola**) kirjassa Naiset kriisejä hallitsemassa – päätöslauselman 1325 kaksi vuosikymmentä. Verkoston puheenjohtaja Helena Rannan ja verkoston koordinaattorin tekstit julkaistiin myös Suomen rauhantutkimusyhdistyksen tieteellisen julkaisun Kosmopoliksen numerossa 4/2020, joka käsitteli naiset, rauha ja turvallisuus -teemaa. Verkoston puheenjohtaja osallistui myös Suomen rauhantutkimusyhdistyksen Naiset, sota ja rauha -etäseminaariin 10. joulukuuta. Suomen 1325-verkostolle ja aiheesta kiinnostuneille perustettiin vuonna 2020 Facebook-ryhmä.

Suomen 1325-verkosto lausui eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle raportista Naiset, rauha ja turvallisuus - Suomen kansallisen toimintaohjelman 2018-2021 toimeenpano vuonna 2019. Verkosto toimitti raportin laadintaa varten myös kommentin, joka julkaistiin ulkoministeriön raportin liitteenä. Vuonna 2020 Suomen 1325-verkosto toimi koronapandemian vuoksi pääasiassa verkossa. Se tapasi fyysisesti 13. helmikuuta, ja sen lisäksi verkoston ohjausryhmä tapasi vuonna 2020 neljä kertaa. *Suomen 1325-verkosto on yhteensä 20 kansalaisjärjestön sekä tutkijoiden ja yksittäisten asiantuntijoiden yhteistyöverkosto, jonka tavoitteena on edistää YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus ja siihen temaattisesti liittyvien päätöslauselmien toimeenpanoa. Verkosto on perustettu vuonna 2006 kiirehtimään kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman laatimista Suomessa ja se on osallistunut kaikkien kolmen Suomen toimintaohjelman suunnitteluun. Verkosto seuraa toimintaohjelman toteutumista ja raportointia eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Verkostoa hallinnoi ja koordinoi UN Women Suomi ulkoministeriön tuella.*

Järjestöjäseniin kuuluvat UN Women Suomen lisäksi Amnesty International Suomen osasto, Fida, Ihmisoikeusliitto, YK-liitto, Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i samarbete NYTKIS, Naisjärjestöjen Keskusliitto (NJKL), Crisis Management Initiative (CMI), Väestöliitto, Naisasialiitto Unioni, Suomen NNKY-liitto, Naistoimittajat, Zonta International piiri 20, Kirkon Ulkomaanapu, African Care, Puolueiden kansainvälinen demokratia-yhteistyö Demo, Suomen Akateemisten Naisten

Liitto (SANL), Laajan turvallisuuden verkosto (WISE), Suomen Lähetysseura ja Suomen Punainen Risti.

Verkoston nykyinen rahoitustilanne on heikko, mikä kaventaa verkoston toimintamahdollisuuksia.

Verkostolla ei ole nykyresursseilla mahdollisuutta esimerkiksi rahoittaa 1325-aiheista tutkimusta tai aiheeseen liittyviä julkaisuja.

7.2. CMI

Naiset, rauha ja turvallisuus -työ on kohdemaissa kokonaisuutena edistynyt, vaikka myös kielteisiä kehityskulkuja on havaittavissa. On selkeästi nähtävissä, että Naiset, rauha ja turvallisuus – agenda on monissa kohdemaissamme enenevässä määrin mukana julkisessa keskustelussa ja siihen kiinnitetään enemmän huomiota myös poliittisessa päätöksenteossa. Esimerkiksi kasvava määrä kansallisia toimintasuunnitelmia (National Action Plan) on tästä yksi osoitus. Huomioon on myös viimeisen vuoden aikana vaikuttanut positiivisesti rooli, jonka naisjärjestöt ja -verkostot ovat ottaneet koronapandemian vastaamisen etulinjassa. Naisten roolin kasvaminen ja näkyvämmäksi muuttuminen on toisaalta vaikuttanut negatiivisesti monien naisten turvallisuuteen, sillä heihin kohdistuvat turvallisuusuhat ovat lisääntyneet. Pandemian nostamat humanitääriset tarpeet ovat joissakin tapauksissa suunnanneet naisjärjestöjen huomiota pois rauhan ja turvallisuuteen liittyvästä poliittisemmasta työstä kohti akuuttien tarpeiden huomioimista.

Toisaalta agendan vahvempi julkisuus ei ole tarkoittanut välttämättä sitä, että naisten rooli olisi vahvistunut käytännössä. Esimerkiksi Jemenissä, aktiivinen keskustelu naisten roolista tai kansallisen toimintaohjelman laatiminen eivät kuitenkaan johtaneet merkittäviin poliittisiin muutoksiin. Tätä ilmentää esimerkiksi se, ettei joulukuussa muodostettuun väliaikaishallitukseen nimitetty yhtään naisjäsentä. Myös rauhanprosessien kokonaistilanne vaikuttaa naisten rooliin, ja mikäli rauhanprosessi otetaan takapakkia, yleensä tämä vaikuttaa negatiivisesti myös naisten rooliin ja inklusioon laajemmin.

CMI:n Naiset, rauha ja turvallisuus -työ on edistynyt. Tähän vaikuttaa positiivisesti etenkin se pitkäjänteinen sisäinen työ, mitä CMI on viimeisten kymmenen vuoden aikana tehnyt naisten roolin edistämiseksi – tästä esimerkkeinä mm. Gender Marker- työkalun laatiminen ja käyttöönotto, osallistujadatan monitorointi. Lisäksi edistymiseen on positiivisesti vaikuttanut CMI:n yhdessä verrokkijärjestöjen kanssa käymä vaihto hyvistä käytänteistä gender- integraation vahvistamiseksi. Edistyminen näkyy muun muassa siinä, että naisten osuus CMI:n aktiviteettien osallistujamäärässä on jatkuvasti noussut, ja viimeisen kolmen vuoden aikana nousu on ollut erityisen merkittävää. Samoin CMI edelleen näkee Naiset, rauha ja turvallisuus – työn keskeisenä prioriteettina, joka on myös kirjattu uusimpaan CMI:n strategiaan. Tätä on osaltaan tukenut myös se, että päärahoittajatahomme kuten Suomi ja Ruotsi ovat korostaneet Naiset, rauha ja turvallisuus – työn tärkeyttä.

Naisten osallisuus CMI:n järjestämissä tapahtumissa oli keskimäärin 45.9 prosenttia vuonna 2020. Naisosallistujien määrä CMI:n tapahtumissa oli 4540. Naisten osallisuus tapahtumissa on kasvanut tasaisesti jo useamman vuoden ajan alkaen.

Libya: Tuki libyalaisista naistoimijoista koostuvalle Women’s Working Group naisryhmälle ja heidän kapasiteettinsa vahvistaminen. Eri naistoimijoiden välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä on tuettu alueellisten ja poliittisten jakolinjojen yli, sekä nuorten naistoimijoiden osallistumista vahvistettu. Tukea on annettu naisryhmän vaikutustyölle sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla, jotta naistoimijoiden prioriteetit huomioitaisiin paremmin rauhanprosessin eri tasoilla. Puolueiden välisessä vuoropuhelussa naiset ovat

jatkaaneet vahvaa rooliaan yhteisen vision suunnittelussa. Tämän lisäksi puolueiden naiset ovat halunneet kokoontua erikseen, pyrkimyksenään edistää naisten osallistumista politiikkaan puolueiden kautta sekä puolueiden sisällä. Puolueiden dialogiryhmät ovat vuoropuhelun lisäksi edistäneet yhteisiä suosituksia viralliseen prosessiin, joiden tarkoituksena on tukea ja vahvistaa sitä, mukaan lukien naisten kasvavan osallistamisen kautta. Ryhmä on tukenut vaatimusta 30% kiintiöistä ja naisten roolista uudessa väliaikaishallinnossa. Naistoimijoiden laajempi ja systemaattisempi osallistaminen on osana kaikkea CMI:n Libyassa tekemää työtä.

Jemen: Tavoitteena on yhteistyön ja keskinäisen kanssakäymisen lisääminen eri naistoimijaverkostojen välillä yhteisen analyysin vahvistamiseksi ja yhteisen toiminnan edistämiseksi. On tuettu naistoimijaverkostojen yhteistä vaikuttamistyötä niin YK-johtoiseen rauhanprosessiin kuin hallituksen muodostamiseenkin liittyen. Naistoimijoille suunnattua rauhanvälityskoulutusta on valmisteltu ja tuettu naisryhmien vaikuttamistyötä sekä paikallisella että kansallisella tasolla. Toiminnan yhdenmukaistamista ja tehokkuutta pyritään tukemaan. Naistoimijoiden laajempi ja systemaattisempi osallistaminen on osana kaikkea CMI:n Jemenissä tekemää työtä. Työn kautta on muun muassa edistetty naisten roolia maan poliittisissa puolueissa sekä heimoyhteisöjen naisten osallistumista rauhanprosessiin. Lisäksi on tehty tutkimus naisten roolista ja vaikutusvallasta heimoyhteisöissä, jossa nostettu esille heidän roolinsa paikallisessa rauhanvälityksessä sekä jännitteiden purkamisessa.

Palestiina: Laajojen konsultaatioiden toteuttaminen palestiinalaisten naistoimijoiden keskuudessa eri naistoimijoiden prioriteettien ymmärtämiseksi sekä CMI:n ja kumppanijärjestö Masaratin yhteisen hankkeen valmistelemiseksi. Lisäksi, osana CMI:n tekemää Palestiina työtä naiset olivat aktiivisesti mukana osallistuvassa vuoropuheluprosessissa muiden keskeisten sidosryhmien kanssa luomassa erilaisia tulevaisuuden skenaarioita ja siihen liittyviä poliittisia suosituksia Palestiinalle.

Myanmar: Koulutus sukupuolisensitiivisyyden merkityksestä tulitaukoseurannassa tulitaukoseurantakomitean sihteeristön kansallisen-, unioni- sekä paikallistason työntekijöille. Sukupuolisensitiivinen tulitaukoseurannan teema on sisällytetty myös muihin CMI:n sihteeristölle järjestämiin koulutuksiin.

Georgia: Tuki Georgian ulkoministeriö liittyen heidän järjestämäänsä ”gender and inclusive peace processes” – koulutuksen kehittämiseen. Koulutus järjestettiin Georgian ulkoministeriön työntekijöille.

Ukraina: Naistoimijoiden laajempi ja systemaattisempi osallistaminen osaksi rauhanprosessiin liittyvää vuoropuhelua sekä sen keskeisten toimijoiden sukupuolisensitiivisten lähestymistapojen osaamisen vahvistaminen. Naistoimijoiden osallistaminen on nostettu yhdeksi keskeiseksi läpileikkaavaksi prioriteetiksi CMI:n vuoropuhelutyössä Ukrainassa. CMI on vahvistanut sukupuolisensitiivisen lähestymistavan laajempaa huomioimista konfliktinratkaisuun, alueiden turvalliseen yhdistämiseen sekä kansalliseen yhtenäisyyteen keskittyvässä politiikan muodostamisessa. Tähän liittyen CMI:n tukeman paikallisen, alueellisen sekä kansallisen tason kattavan vuoropuhelujärjestelmän 1093 osallistujasta 48% oli naisia, ylittäen selkeästi asetetun 30% tavoitteen.

Tuki naisten osallistumisen vahvistamiseksi CMI:n hankkeissa: Työtä naisten osallistumisen vahvistamiseksi on tehty etenkin Moldovassa, Tsadjärven alueella, Sudanissa, Sahelin alueella, Persianlahden alueella, Afganistanissa ja Myanmarissa.

7.3. Kirkon ulkomaanapu KUA

KUA:n rauhantyön strategia sekä Uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden rauhanverkoston strategia toimivat hyvänä pohjana KUA:n globaalien ohjelmien vastaamisessa Naiset, rauha ja turvallisuus –agendaan. Sekä KUA:n että verkoston rauhantyö ovat vahvistaneet naisten roolia ja aktiivista osallistumista ohjelmamaissa sekä kansainvälisessä yhteistyössä rauhanprosessien eri tasoilla. Samoin ne ovat nostaneet kansalaisjärjestöjen sekä uskonnollisten ja perinteisten toimijoiden roolia näkyväksi ja merkitykselliseksi 1325-agendan edistämiseksi sekä edistäneet Suomen 1325-toimintaohjelman toimeenpanoa Suomen kahdenvälisissä yhteistyömaissa ja KUA:n ohjelmamaissa.

Vuoden 2020 aikana saavutettiin edistysaskeleita ja konkreettisia tuloksia useissa KUA:n ohjelmamaissa vaikkakin koronapandemia vaikutti toimintaympäristöön merkittävästi. Pandemia vaikutti suoraan rauhantyöhön – rauhantyö on usein fyysistä kohtaamista ja dialogia, ja pandemian keskellä jouduttiin joustavasti hyödyntämään entistä vahvemmin teknologiaa ja digitaalisia ratkaisuja fyysisten tapaamisten rinnalle ja sijasta. Digitaalisuus mahdollisti uudella tavalla useampien osallistumisen mutta toisaalta myös saattoi vaikeuttaa joidenkin osallistumista riippuen esimerkiksi teknologiasta, olosuhteista ja asenteista. Pandemian sukupuolittuneet vaikutukset ovat merkittävät mikä on suoraan vaikuttanut naisten oikeuksiin ja asemaan. Samalla laajempi negatiivinen trendi kansalaisyhteiskunnan tilan pienenemisessä vaikuttaa paikallisten rauhantoimijoiden tilaan toimia, mukaan lukien naisten liikkeet ja organisaatiot. Tästä huolimatta, vuonna 2020 KUA:n ohjelmamaissa naisten rooli ja heidän aktiivinen osallistuminen on vahvistunut erityisesti paikallistason konfliktien ratkaisuun tähtäävissä prosesseissa, mutta myös muilla hallinnon tasoilla saavutettiin hyviä tuloksia.

Naiset ovat kasvavassa määrin saavuttaneet tunnustetun aseman paikallistason hallinnon eri päätöksentekofoorumeilla. Hankkeissa on pystytty puuttumaan naisten aktiivisen osallistumisen esteisiin ja avaamaan keskustelua tasa-arvoista osallistumista estävistä ja mahdollistavista tekijöistä. Koronakriisin myötä naisten yhteisötason rauhanfoorumit ja ryhmät ovat myös nostaneet tietoisuutta kriisien, kuten koronakriisin sukupuolittuneista vaikutuksista, kuten kasvavasta sukupuolittuneesta väkivallasta, ml. lisääntyneestä tyttöjen sukupuolielimien silpomisesta. Tätä työtä on tehty muun muassa radiota laajalti hyödyntämällä. Useassa KUA:n ohjelmamaissa tehdään läheistä yhteistyötä uskonnollisten ja perinteisten johtajien kanssa, joilla on keskeinen rooli vaikuttaa yleiseen asenneilmapiiriin naisten julkisen roolin edistämiseksi. Johtajat ovat myös hyödyntäneet arvoaltaansa ja moraalista johtajuuttaan vastustaakseen naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa, esimerkiksi Keniassa. Keskeisenä osa-alueena työssä on myös rakenteisiin vaikuttaminen ja niiden muuttaminen tiiviissä yhteistyössä vastuunkantajien kanssa – esimerkiksi Keniassa tehdään tiivistä yhteistyötä paikallishallinnon viranomaisten kanssa mm. naisten päätöksentekoon osallistumisen varmistamiseksi ja viranomaisten kapasiteetin vahvistamiseksi liittyen sukupuolittuneen väkivallan tunnistamiseen ja torjumiseen. Somaliassa työ tukee naisten kansalaisyhteiskunnan laaja-alaista verkostoitumista, naisten poliittista osallistumista ja roolia rauhanprosesseissa, konfliktien ehkäisemisessä ja sovintotyössä sekä viranomaisten kapasiteetin vahvistusta, viranomaiskäytäntöjen ja säästöjen kehittämistä ja implementoinnin tukea.

Useassa ohjelmamaissa KUA tukee nuorten aktiivista roolia ja osallistumista PL2250 Nuoret, rauha ja turvallisuus tavoitteiden mukaisesti, ja esimerkiksi Somaliassa on tuettu erityisesti nuorten naisten roolia yhteiskunnallisessa keskustelussa linkittäen 1325 ja 2250 toimenpiteet.

KUA:n pitkäkestoinen työ Lounais-Somalian osavaltiossa on tuonut merkittäviä ja historiallisia tuloksia naisten poliittisen osallistumisen suhteen, ja on saavutettu merkittäviä edistysaskeleita huolimatta haastavasta kontekstista.

Vuonna 2020, KUA jatkoi tukeaan Lounais-Somalian osavaltion naisverkostolle ja sen toiminnalle, joka tuo yhteen yli 200 naisjohtajaa, jotka edustavat kansalaisyhteiskuntaa, hallintoa, tutkijoita ja mediaa, mukaan lukien nuoria naisjohtajia ja aktivisteja. Merkittävänä tuloksena naisverkoston vaikuttamistyö yhdessä uskonnollisten ja perinteisten johtajien ja hallinnon kanssa sai aikaan 30 prosentin kiintiön naisedustajille piirikunnan päätöksentekorakenteissa. Tämän lisäksi piirikunnan parlamenttiin valittiin alkuvuodesta 2020 16 naiskansanedustajaa (95 edustajaa yhteensä), joista 10 edustajaa oli hyötynyt suoraan KUA:n pitkäkestoisesta tuesta naisten poliittiselle osallistumiselle. Osavaltion vaalilautakuntaan valituista kymmenestä jäsenestä kaksi edustajaa oli naisia, minkä lisäksi osavaltion parlamentin varapuhemieheksi valittiin nainen ja osavaltion uuden aluehallinnon päättäjiksi valittiin 10 naisedustajaa kahdestakymmenestä.

Tämän lisäksi osana KUA:n laajempaa tukea valtionrakennukselle paikallishallinnon tasolla kahdessa osavaltiossa (Jubaland ja Galmudug) järjestettiin aluehallinnon vaalit. Näissä kahdessa aluehallinnon päätöksentekorakenteissa saavutettiin merkittäviä edistysaskeleita naisten osallistumisen ja ylipäätään päätöksenteon osallistavuuden suhteen, vaikkakin 30% kiintiöön on vielä matkaa.

KUA/Rauhanverkosto on tukenut Somalian kansallista sovintoprosessia (National Reconciliation Framework - NRF) vuodesta 2017. Vuonna 2020 keskityttiin sisäministeriön kapasiteetin vahvistamiseen, sekä kansallisen sovintoprosessin operationalisoimiseen ja monitorointiin liittovaltioissa sekä paikallisella tasolla. KUA/Rauhanverkosto on korostanut ja tukenut naisten roolia maan sovintoprosessissa läpileikkaavasti kaikissa aktiviteeteissa, sekä tukemalla spesifejä tasa-arvoa ja naisten aktiivista osallistamista tukevia toimia. Vuonna 2020 naisten rooli ja osallistaminen eri aktiviteeteissa ja prosesseissa kasvoi muun muassa korostamalla kansallisen sovintoprosessin täytäntöönpanokumppaneille naisten osallistamisen tärkeyttä ja tasa-arvon toteutumista eri prosesseissa (naisten osuus kaikissa prosesseissa on ollut vähintään 30%).

KUA ja Rauhanverkosto toteuttivat paikallisten somalilaisten naisrauhantekijöiden tuella kartoituksen ”Somali Women Conflict Mapping Study Report” paikallisten konfliktien juurisyistä, sekä naisten roolista, resursseista ja tarpeista rauhanrakentamiseen, konfliktien ehkäisemiseen ja sovintoon liittyen Somaliassa. Kartoitukseen osallistui 160 henkilöä (joista 75% naisia) liittovaltio- ja paikallistasolla. Kartoituksen pohjalta kerättiin tärkeää tietoa konfliktien juurisyistä sekä naisten roolista ja tarpeista konfliktien ehkäisyssä ja sovinto- ja rauhantyössä. Kartoituksen pohjalta ollaan kehittämässä koulutusmallia nimeltä ”Peace Circle Training” ja pilottikoulutuksia järjestetään vuonna 2021 naisten kapasiteetin vahvistamiseen sovinto- ja rauhanprosesseihin liittyen.

Tämän lisäksi sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen on KUA:n kaikissa ohjelmissa läpileikkaavana tavoitteena, joten naisten osallistumista tuetaan eri dialogiprosesseissa kaikissa KUA:n ohjelmamaissa.

7.4. Suomen Lähetysseura Felm

Hankkeet jatkoivat paikallisten gender-asiantuntijoiden ja rauhanprosesseihin osallistuvien naisten tukemista mm. mentoroinnilla ja mahdollistaen heidän pääsyä korkean kansainvälisen tason (YK, EU) foorumeille ja prosesseihin.

Syyria-hanke edisti naisten osallistumista korkean tason prosesseihin YK- ja EU-konteksteissa eri rooleissa, fasilitoijina ja osallisina mm. mentoroinnin avulla. Hanke jatkoi YK:n Syyrian-eritysedustajan Women’s Advisory Boardin (WAB) tukemista sekä kapasitoimalla ryhmän jäseniä sekä fasilitoimalla sen toimintaa. WABin jäsenet ovat tukeneet mahdollisen tulevan poliittisen prosessin edellytyksiä paikallisesti johtamalla poliittisia dialogeja omien kannattajiensa ja verkostojensa parissa YK-johtoisen prosessin kautta saamiensa tietojen tuella. Hankkeen tukemien naisten osallistuminen EU:n Days of Dialogue-konferenssin ympärillä kansalaisyhteiskunnan vuoropuheluiden fasilitoimiseen, samoin kuin hankkeen tukemien naisten osallistuminen eri tasojen neuvotteluihin, on lisännyt tietoisuutta naisten osallistumisen tärkeydestä ja merkityksestä. Hanke on myös tukenut UN Womenin työtä Syyriassa esittelemällä järjestölle syyrialaisia kansalaisyhteiskunnan naistoimijoita.

FELMin ja Common Space Initiativen Syria Initiative-hankeessa jatkettiin sukupuolinäkökulman sisällyttämistä YK-toimijoiden Syyria-työhön ja fasilitoitiin naistoimijoiden yhteistyötä eri tasoilla. Hanke koulutti syyrialaisia naisia toimimaan rauhanvälittäjinä ja fasilitoimaan vuoropuheluja. Hankkeen dialogialustat ja yhteistyökumppanit tuottivat lakien ja käytäntöjen ulottuvuuksista analyysejä, joita eri tasojen vuoropuheluihin osallistuvat naiset hyödynsivät.

Myanmar-hanke: Hanke pyrki vahvistamaan naisten merkityksellistä osallistumista ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista Myanmarin rauhanprosessin eri sidosryhmien kanssa tehtävässä työssä. Sidosryhmiin kuuluvat poliittiset puolueet, etniset aseelliset ryhmät ja kansalaisyhteiskunta.

Hanke tuki teknisesti Euro Burma Officen gender- työryhmää, joka seurasi vuonna 2019 laaditun sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toimintasuunnitelman etenemistä. EBO oli suunnitellut tarkastusjaksolle gender- konsultaatiota kumppaneiden kanssa, mutta tätä ei pystytty toteuttamaan suunnitellussa laajuudessa koronatilanteen vuoksi. Hanke vahvisti EBO:n sukupuolivaikutusten monitorointia ja raportointia. Raportoinnissa keskitytään usein hyödynsaajalukuihin ja kumppania tuettiin identifiomaan hankkeen gender- vaikutuksia enemmän laadullisesta näkökulmasta.

Hankkeen tukema Poliittisten puolueiden koordinaatiokomitea (Union Political Dialogue Joint Committee, Political Parties) järjesti työpajan, jossa 22:n eri poliittisen puolueen naisjohtajat arvioivat poliittisia, taloudellisia, sosiaalisia ja luonnonvara-alojen temaattisia esityksiä gender- näkökulmasta. Elokuussa 2020 Myanmarissa järjestettiin kolmas Union Peace Conference. Aiempiin konferensseihin verrattuna poliittiset puolueet pyrkivät lisäämään naisten osallistumista konferenssin komiteoihin. Naiset myös osallistuivat aiempiin kertoihin verrattuna enemmän konferenssia valmisteleviin neuvotteluihin.

Hankkeen tukemat poliittiset liittoumat United Nationalities Alliance (UNA) ja Nationalities Brotherhood Federation (NBF) ovat rohkaisseet naisia liittymään jäsenpuolueidensa toimintaan. Puolueiden johtoryhmissä on kuitenkin edelleen vähän naisia. UNAn jäsenpuolueet kehittivät yhteisen gender- ja nuorisoasioiden linjauksen, joka painottaa naisten 30% kiintiötä.

Hanke tukee 10 etnisen aseellisen ryhmän 32 välitystoimistoa (liaison offices). Välitystoimistoja on rohkaistu rekrytoimaan naisia henkilöstönsä. Vuonna 2020 naisia oli 28% henkilöstöstä ja heitä oli myös välitystoimistojen johtotehtävissä 25%. Välitystoimistojen henkilöstölle järjestettiin gender-koulutusta, joka käsitteli mm. tasa-arvoa, sukupuolittanutta väkivaltaa ja maskuliinisuuden malleja.

Hanke on tukenut osavaltion dialogiprosessia. Shanin osavaltiossa sidosryhmien välistä yhteistyötä koordinoiva Committee for Shan State Unity sopi peruskirjaansa linjauksen lisätä eri sukupuolten sekä ikä- ja etnisten ryhmien inklusiivisuutta päätöksenteossa.

Hankkeen koordinoiman federalismikoulutuksen opetussuunnitelmaan lisättiin federalismia sukupuolinäkökulmasta käsittelevä osio. Koulutus kohdistui poliittisten puolueiden jäsenille, opettajille ja kansalaisaktivisteille.

Vuotta 2020 väritti Myanmarissa vahvasti marraskuun vaaleihin valmistautuminen. Hankkeen tukemat kansalaisjärjestöt ja Common Space-verkosto järjestivät erityisesti naisille ja nuorille suunnattua vaaliedotusta seitsemässä eri osavaltiossa.

Neljä hankkeen tukemaa kansalaisjärjestöä toteutti koulutusohjelmia jotka pyrkivät lisäämään naisten ja nuorten poliittista osaamista ja johtajuustaitoja. Koulutuksiin osallistuneista osasta on tullut myös kouluttajia, osa on liittynyt puolueiden toimintaan ja jotkut naiset ovat asettuneet ehdolle paikallisvaaleissa. Hankkeessa työskentelevä paikallinen gender-asiantuntija on vahvistanut myanmarilaisten rauhantyötä tekevien naisjärjestöjen ja verkostojen teknistä kapasiteettia.

7.5. Demo Finland

Vuonna 2020 Demo Finlandin työ 1325-tavoitteiden eteen eteni jälleen, kun vuonna 2019 alkaneet uudet pilottihankkeet Etiopiassa ja Sri Lankassa kehittivät varsinaisiksi hankkeiksi. Koronapandemia aiheutti useassa Demo Finlandin toimintamaassa vaalien siirtymisen ja poliittisen tilanteen jännittymisen, minkä takia suunnitelmia ja toimintoja jouduttiin muokkaamaan ja sovittamaan vallitsevaan tilanteeseen. Vuoden 2020 epävakaisissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa turvallisen tilan luominen puolueiden väliselle vuoropuhelulle ja naispolitiikkojen vertaisoppimiselle on ollut erityisen tärkeää.

Myanmarissa Demo Finland tukee monipuoluefoorumia sekä politiikkakoulua, jonka kautta vahvistetaan puolueiden osaamista naisten poliittisen osallistumisen varmistamiseksi. Vuonna 2020 Shanin osavaltiossa perustettiin naispolitiikkojen verkosto, jolle annettiin koulutusta muun muassa dialogiin ja välitykseen liittyen. Verkostoon osallistui vuoden 2020 aikana poliitikkoja 26 puolueesta.

Vastaavasti Sri Lankassa Demo Finland käynnisti paikallisen kumppaninsa kanssa hankkeen naisvaltuutettujen tukemiseksi. Vuonna 2020 pilottihankkeessa perustettiin naiskunnallisvaltuutettujen verkosto, johon osallistui poliitikkoja 34 valtuustosta ja 11 puolueesta. Verkoston jäsenille tarjottiin koulutusta esimerkiksi naiset, rauha ja turvallisuus -tematiikasta sekä tuettiin näiden taitoja perinteiseen ja sosiaaliseen mediaan liittyen.

Sambiassa Demo Finlandin tukemat naispolitiikkojen dialogiverkostot jatkoivat toimintaansa kansallisella ja paikallistasolla maan kärjistyneestä poliittisesta tilanteesta huolimatta, ja 97 naispolitiikkoa sai henki-

lökohtaisesta koulutusta. Puolueiden tasa-arvotyön tukemista jatkettiin ja puolueiden naisjärjestöjä koulutettiin vaikuttamistyöstä niin paikallisella kuin valtakunnallisella tasolla. Demo Finlandin hankkeessa tuettiin vertaisoppimista niin etelä-etelä-yhteistyössä, kun hankkeen perustama valtakunnallinen puolueiden välinen naisverkosto vieraili Ruandassa, kuin suomalaisten naispolitiikkojen kanssa NYTKIS ry:n kautta.

Etiopiassa vaalien lykkääntyminen vuodelta 2020 vuodelle 2021 ja koronarajoitukset hidastivat jossain määrin Demo Finlandin hankkeen toimeenpanoa, mutta puolueille suunnattujen koulutusten sijaan tuettiin koulutusmateriaalia sekä radio-ohjelma naisten poliittisen osallistumisen tukemiseksi. Hankkeessa teetetyn selvityksen mukaan maan poliittisessa johdossa, sekä pääministerin kansliassa että vaalilautakunnassa, löytyy tukea naisten poliittisten osallistumisen vahvistamiselle, mutta se nojaa liikaa yksittäisiin henkilöihin eikä ole vielä laajalle institutionalisoitunutta.

Demo Finlandin Sambian ja Etiopian hankkeissa lisäksi vahvistettiin intersektionaalista lähestymistapaa tukemalla erityisesti vammaisten naispolitiikkojen osallistumismahdollisuuksia. Sambiassa alkoi oma hankkeensa tästä.

Demo Finland vahvisti naisten poliittista osallistumista myös Suomessa tukemalla Etyjin Demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimistoa (ODIHR) tasa-arvoauditointien tekemisessä Suomen eduskuntapuolueille.

7.6. Suomen Pakolaisapu

Pakolaisavun suora hyödynsaajamäärä 1325-ohjelmaan oli 31 463 ihmistä, joista naisia oli 30 195. Käytetty budjetti 1325-työhön vuoden 2020 aikana kenttäkohteissa on 1 235 027 euroa.

Merkittävin muutos edelliseen vuoteen oli humanitaarisen rahoituksen mukaantulo ja toiminnan laajeneminen sitä kautta. Ko. rahoitus kohdistui kokonaisuudessaan 1325- ohjelman tavoitteiden mukaiseen toimintaan. Pääosa toteutuksesta painottui sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyyn ja suojeluun konfliktialueilla ja maansisäisillä pakolaisleireillä Myanmarissa, rahoituksesta kasvoi erityisesti UNFPAn osuus.

Toinen uusi avaus loppuvuodesta olivat Ugandassa pakolaisten taloudellisen lukutaidon lyhytkurssit, jotka alkoivat World Food Programin rahoituksella pakolaisalueilla, joissa ruoka-avusta siirrytään käteisapuun. Koulutuksesta saadut taidot vähentävät muutoksesta aiheutuvia perheen sisäisiä jännitteitä ja väkivallan riskiä.

Pandemiaan vastaamiseksi Pakolaisapu toimi mm seuraavasti:

Myanmarin konfliktialueilla naisille jaettiin 17 919 saippuaa ja 1901 käsigeeliä ja 90 003 maskia, 23 000 perhettä sai ruoka-apua UNFPAn rahoituksella.

Ugandassa 3259 pakolaisperhettä sai siemeniä ja viljelykoulutusta vastineena ruokaturvan heikkenemiseen UM:n rahoituksella

Liberiassa 7481 naista osallistui COVID tiedotustilaisuuksiin kylissä UM:n rahoituksella

Turkissa ompelukurssin osallistujat, syyrialaispakolais- ja turkkilaisnaiset valmistivat kangasmaskeja. Niitä jaettiin 590, joista kuulovammaisille oli erityissuunniteltuja maskeja 135 UM:n rahoituksella

Pandemia vaikutti toimintaan kaikissa toimintamaissa, lähinnä liikkumis- ja kokoontumisrajoitusten vuoksi suunniteltuja toimintoja ei kaikilta osin saatu toteutettua tai toteutus viivästyi. Kaikissa hankkeissa pysytettiin kuitenkin muokkaamaan toimintaa nopeasti sopeuttaen sitä vallitseviin rajoituksiin. Koronatilanne vaikutti kaikissa toimintamaissa heikentävästi naisten asemaan. Pakolaisten taloudellinen- ja ruokaturvatilanne heikkenivät ja tämä vaikutti perheväkivallan lisääntymiseen.

Myanmarissa konfliktialueiden naisten ja tyttöjen ammatillinen koulutus kärsi koulujen sulkemisesta. Toiminta jatkui kuitenkin pienemmässä mittakaavassa ja siirtyi osin verkkoon. Verkkopohjaisten elämäntaitokurssit saatiin laajennettua maansisäisillä pakolaisleireillä nuorten naisten pariin, jotka eivät muuten olisi osallistuneet koulutuksiin. Toiminta suuntautui etnisille konfliktialueille Kayah ja Kachinin maakunnissa kohdistuen maansisäisiin pakolaisiin ja vastaanottajayhteisöihin. Kumppanijärjestön ompelukoulutuksissa mukana olleita naisia saatiin työllistettyä kangasmaskien valmistamisen kautta. Naisjärjestön kautta tuotettiin ja jaettiin 90 000 kangasmaskia Kayah-maakuntaan.

Ugandassa pakolaisten kieli- ja perusopetuksen ohella ruokaturvan vahvistaminen kattoi kaiken toiminnan osana koronavastetta. Pakolaisten ruokaturvan vahvistamiseksi ja ennakoiden häiriöitä ruuanjake-lussa ja markkinoissa, lisättiin ruokaturvaan ja ravitsemukseen liittyviä osioita lukutaito- ja kielikoulutukseen. Osallistujia kannustettiin keittiöpuutarhojen perustamiseen, ja lisäksi jaettiin opiskelijoille siemeniä ja jatkettiin neuvontaa tarvittaessa viljelykauden aikana. Satoa saatiin ja vihannekset ovat tuoneet tarpeellisen lisän perheiden ravitsemukseen lisäten myös vastustuskykyä.

Liberiassa kumppani toteutti koronavasteena tiedotuskampanjan. Sillä poistettiin vääriä uskomuksia, jotka olivat vähentäneet mm. naisten klinikoilla käyntiä koronaviruksen pelosta.

Turkissa jatkettiin syyrialaisen kaupunkipakolaisten parissa, jossa erityisenä kohderyhmänä olivat pakolaisnaiset. Sukupuolittuneen väkivallan ehkäisy ja palveluista tiedottaminen integroitiin kaikkeen toimintaan koronarajoitusten tultua, koska tilanteen tiedettiin perheissä kärjistyneen taloudellisen tilanteen heikennyttyä. Ammatti- ja kielikurssi siirtyivät verkkoon samoin kuin erilaiset naisten kohtaamiset. Ensi vaiheessa järjestettiin koulutus tietotekniikan, puhelimen ja eri sovellutusten käytössä, jotta kaikki saisivat sähköisen materiaalin käyttöönsä ja pystyisivät osallistumaan koulutuksiin. Nämä olivat tarpeellisia erityisesti naisille, joilla oli heikommat taidot. Erityistä huomiota kiinnitettiin turvalliseen osallistumiseen ja verkkokäyttäjytymisen perusteisiin, koska nämä olivat kynnyskysymyksiä useiden naisten osallistumiselle.

Koronavastetyön lisäksi Pakolaisapu koulutti naisia järjestöjen ja toimikuntien johtotehtävissä sekä pakolaistilanteissa Ugandassa että konfliktinjälkeisellä alueella Myanmarissa. Koulutuksilla ja mentoroinnilla vahvistettiin naisjärjestössä toimivien naisten osaamista mm. johtajuudessa ja neuvottelutaidoissa Myanmarissa. Ugandassa naisten osuutta päätöksentekoaikavälissä vahvistettiin. Pakolaisten säästö- ja lainaryhmien johtotehtävissä olikin valtaosa naisia. Turkissa pakolaisille suunnatun toimintakeskuksen naiskomitea suunnitteli ja toteutti naisten asemaan ja väkivallan ehkäisyyn liittyviä tapahtumia ja tiedotuskampanjoita.

Myanmarissa konfliktin jälkeisessä Kayah ja Kachin maakunnissa koulutettiin lyhytkursseilla ammattiin 54 naista, joista noin 85% oli haavoittuvassa asemassa. Koulutukset sisälsivät pienyritysjäyys- ja elämäntaitoja kuten ihmiskaupan ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyä. Koulutuksia järjestettiin sekä valtion ammatillisessa oppilaitoksessa että naisjärjestön toimesta. Jälkiseurannan mukaan 46 %lla valmistuneista tulotaso oli noussut 2-3 kertaisesti.

Kumppanijärjestöt tekivät Pakolaisavun rahoituksella laajaa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä Myanmarissa. Koulutuksia järjestettiin mm. viranomaisille, terveydenhuollon ammattilaisille, armeijan ja etnisten aseellisten ryhmien edustajille sekä opiskelijoille ja muille kyläyhteisöjen jäsenille. Toiminta Kachinin maakunnassa kohdistui pakkoavioliittojen vastaiseen koulutukseen maansisäisten pakolaisten ja vastaanottajayhteisöjen parissa sekä hallituksen että etnisten armeijoiden hallinnoimilla alueilla. Lisäksi tuettiin kahta naisten turvataloa, annettiin lakia ja ylläpidettiin 24/7 tukipuhelinta Kayah ja Kachin maakunnassa Myanmarissa. Myanmarissa hyödynsääjää oli 2 199, joista 1923 osallistui koulutuksiin ja tapahtumiin, ja 276 sai suojelua ja turvaa.

World Food Program (WFP) siirtyessä käteisapuun ruoka-avun sijaan toteutetaan (2020-21) WFP:n rahoituksella talouslukutaidon lyhytkursseja. Lukutaidottomille tai alhaisen koulutuksen omaaville pakolaisille talouskoulutus on ratkaisevan tärkeä tukimuodon muuttuessa. Rahan käytön suunnittelu ja käytöstä päättäminen ovat kurssin tavoitteita, joilla osaltaan vähennetään jännitteitä perheen sisällä ja parannetaan naisten asemaa. Vuoden 2020 loppuun mennessä oli koulutettu 9928, joista naisia oli 5409.

Pakolaisten lähtömaiden konflikteissa Etelä-Sudanissa ja Kongon Demokraattisessa Tasavallassa naisiin kohdistuva väkivalta on ollut huomattavassa roolissa. Pakolaisapu vastasi naisten suojeluun Ugandassa kouluttamalla 6 163 pakolaisnaista lukutaito- ja kielikursseilla sekä pienyrittäjäyhteyshenkilöillä 12 pakolaisasutusalueilla. Naisten korkea lukutaidottomuusprosentti altistaa naiset väärinkäytöksille mm. ruoan ja muiden tarvikkeiden jakelussa. Sosiaalisten turvaverkkojen puuttuessa luku- ja laskutaitojen sekä perustoimeentulon vahvistaminen pakolaisuudessa ehkäisi naisten ja tyttöjen tarvetta käyttää haitallisia toimeentulotapoja sekä vähensi köyhyyttä.

Pakolaisavun tukema pakolaisiin keskittyvä toimintakeskus on Syyrian rajalla, jossa noin 25% kaupungin väestöstä on pakolaisia. Tämä on kiristänyt paikallisten ja pakolaisten välejä sekä kuormittanut kaupungin palveluiden saantia. Pakolaisten kielitaidottomuus on heikentää heidän työnsaantimahdollisuuksiaan ja palveluiden käyttöä. Pakolaisten heikko taloudellinen tilanne on lisännyt tyttöjen lapsiavioliittojen määrää sekä naisten riskikäytöstä. Tämän vuoksi Pakolaisavun toiminta syyrialaisien pakolaisten parissa keskittyi erityisesti kieli- ja ammatillisten kurssien järjestämiseen. Näihin osallistui 323 pakolaisnaista.

8. Kommentti, Suomen 1325-verkosto: Ulkoministeriön toimenpidepyyntö liittyen kansallisen 1325-toimintaohjelman toimeenpanon raportointiin vuonna 2020

31.3.2021

Suomen 1325-verkosto on vastaanottanut toimenpidepyynnön ulkoministeriöltä 25. helmikuuta 2021 liittyen Suomen kansallisen 1325 – Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman toimeenpanon raportointiin vuonna 2020. Verkoston ohjausryhmä on käsitellyt toimenpidepyyntöä kokouksessaan 4. maaliskuuta. Kiitämme mahdollisuudesta osallistua raportointiin ja nostaa sen yhteydessä esiin Suomen kansalliseen 1325-työhön ja sen raportointiin liittyviä huomioitamme. Toivomme, että ne huomioidaan Suomen 1325-työn toimeenpanon raportoinnissa ja sen kehittämisessä sekä myös tulevan neljännen kansallisen 1325-toimintaohjelman suunnittelussa.

Suomen 1325-verkosto antoi 15.10.2020 kirjallisen asiantuntijalausannon eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle Suomen 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman toimeenpanosta vuoden

2019 osalta. Verkoston silloinen varapuheenjohtaja **Terhi Nieminen-Mäkynen** oli kuultavana aiheesta. Verkoston lausunnossa nostettiin esiin huomioita Suomen 1325-työn toimeenpanosta vuonna 2019 sekä annettiin yhdeksän suositusta työn kehittämiseksi. Suositukset ovat ajankohtaisia edelleen, ja vetoamme toimintaohjelmaa toimeenpaneviin tahoihin niiden edistämiseksi. Lisäksi haluamme nostaa esiin näkökulmia, jotka ovat erityisen ajankohtaisia sekä vuoden 2020 raportoinnissa että neljännen kansallisen toimintaohjelman laadinnan kannalta.

Tarkempaa rahoituksen ja vaikuttavuuden seurantaa

Vuoden 2019 vuosiraporttiin oli kirjattu kiitettävä määrä aloitteita, puheenvuoroja, toimintoja ja aktiviteetteja sekä kotimaassa että kansainvälisillä foorumeilla, mutta niiden todennetut tulokset olivat vähäisiä, eikä niiden vaikuttavuutta ollut arvioitu tai raportoitu suhteessa päätöslauselman 1325 tavoitteisiin tai siihen, miten toimintaohjelma oli vaikuttanut konflikteista kärsivien naisten asemaan ja oikeuksiin. Suomen tulee kehittää tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden seurantaa ja raportointia. Vastuuministeriöiden tulee raportoida systemaattisesti sovittuja indikaattoreita vasten. Määrällisten tavoitteiden lisäksi Suomen tulee kiinnittää jatkossa enemmän huomiota erilaisiin laadullisiin näkököhtiin.

Positiivista vuoden 2019 raportissa oli, että mukana oli ensimmäistä kertaa – verkostonkin esittämän toiveen mukaisesti – rahoitustaulukko siitä, miten 1325-työtä oli vuoden 2019 aikana resursoitu. Rahoituksen seurantaa tulee vastaisuudessa kehittää tarkemmaksi ja selkeämmäksi esimerkiksi jaottelamalla se kotimaan ja kansainvälisen työn rahoitukseen. Esimerkiksi UN Women Suomen lausunnossa ulkoasiainvaliokunnalle nostettiin esiin, että jokaisen ministeriön tulisi määritellä ne momentit, joilta rahaa Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan toteutukseen vuosittain ohjataan. Tämä on linjassa myös verkoston näkemyksen kanssa siitä, että tiiviimpää yhteistyötä tarvitaan ministeriöiden ja eri vastuutahojen välillä, jotta 1325-päätöslauselman sitoumukset toteutuvat kattavasti, myös Suomessa. Ilman budjettia ei mitään työtä voida toimeenpanna tehokkaasti.

Yhdymme myös UN Women Suomen lausunnossa nostettuun huoleen, että kansainväliseen työhön kohdentuvan rahoituksen osalta tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että epävakaisiin, hauraisiin ja konfliktin alaisiin konteksteihin kohdistuvista tuista tulisi kohdentaa isompi osa suoraan naisjärjestöille. Myös CMI:n, Suomen Lähetysseuran ja KUA:n lausunto korostaa, että Suomella ja suomalaisilla järjestöillä on vahva rooli 1325 agendan muuttamisessa käytännön teoiksi paikallisten naisjärjestöjen ja rauhanliikkeiden vahvistamiseksi sekä rauhanvälittäjänaisten tukemiseksi. YK:n pääsihteerin **António Guterresin** YK:n turvallisuusneuvostolle vuonna 2019 antaman raportin mukaan vuosina 2016–2017 ainoastaan 0,2 prosenttia 1325-tuista kohdentui naisjärjestöille. Suomen tulisi näytellä tässä esimerkillisempää roolia. Olisi tärkeää, että rahoitustaulukosta voisi tarkastella, millainen osa työstä on tukenut juuri ruohonjuuritason naisjärjestöjä.

Myös paikallisten perhesuunnittelujärjestöjen rooli on agendan toteutumisen kannalta merkittävä. Niiden tarjoamat palvelut mahdollistavat naisten itsemääräämisoikeuden toteutumisen ja ne tarjoavat usein myös palveluja seksuaali- ja sukupuolistuneen väkivallan uhrien hoitoon ja tukeen.

Intersektionaalinen näkökulma edellytys inklusiivisille rauhanprosesseille ja kestäväälle rauhalle

Suomen kolmas kansallinen toimintaohjelma painottuu edelleen vahvasti kansainväliseen toimintaan. Verkosto nosti lausunnossaan esiin, että 1325-päätöslauseelman ja sitä täydentävien päätöslauseelmien sitoumukset eivät tule katetuksi pelkästään noudattamalla nykyistä Suomen kansallista 1325-toimintaohjelmaa. Päätöslauseelmien toimeenpano edellyttäisi esimerkiksi naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja moniperustaiseen syrjintään puuttumista sekä naisihmisoikeus-puolustajien suojelua myös Suomessa. Tyttöjä ja naisia tulee suojella tehokkaasti myös sukuelinten silpomiselta Suomessa. Näiden työn osa-alueiden tulisi olla selkeästi mukana toimintaohjelmassa, ja raportista tulisi käydä ilmi, miten 1325-sitoumuksia jalkautetaan Suomen kaikkeen politiikkaan ja miten tätä työtä rahoitetaan.

Suomen 1325-työssä ei ole tunnistettu kattavasti sitä, etteivät naiset ja tytöt ole yhtenäinen ryhmä. Naisten osallistuminen rauhanprosesseihin on päätöslauseelma 1325:n yksi keskeinen tavoite. Intersektionaalinen lähestymistapa ottaa huomioon naisten osallistumisen lisäksi naisten moninaisuuden, mutta tunnistaa myös moniperustaisen syrjinnän, joka estää naisten kokonaisvaltaisen osallistumisen rauhanprosesseihin. Tämän takia on erityisen tärkeää, että seuraava kansallinen toimintaohjelma tunnistaa moniperustaisen syrjinnän ja perustuu intersektionaaliseen lähestymistapaan. Ainoastaan tällöin voidaan varmistaa, että esimerkiksi rauhanprosessiin osallistuu kaiken kattavasti yhteiskunnan eri jäsenet.

Tämä on oleellista tasa-arvon ja demokratian rakentamisessa, linjassa Suomen hallitusohjelman kanssa sekä vahva viesti siitä, että Suomi edistää yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia kokonaisvaltaisesti. Myös EU:n perusoikeusvirasto on kehottanut unionin jäsenmaita ottamaan nykyistä paremmin huomioon moniperustaisen syrjinnän kehittäessään lainsäädäntöä ja välineitä syrjinnän vastaista työtä varten.

Suomen 1325-agendaa tukevaa kansainvälistä vaikuttamistyötä vahvistettava

1325 agendaa varjostaa monenkeskisen maailmanjärjestyksen horjuminen ja kansalaisyhteiskunnan kapeneva tila globaalisti. Uhkana ovat kasvavat äänenpainot, jotka haastavat kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää sekä ihmisoikeuksia, mukaan lukien saavutettuja voittoja naisten oikeuksissa. Monissa maissa kansalaisyhteiskunnan tila on pienentynyt ja naisten oikeuksissa otetaan takapakkia.

Vaikka hallinto on Yhdysvalloissa vaihtunut, tulevat hyökkäykset Naiset, rauha ja turvallisuus -kokonaisuutta kohtaan, ja varsinkin naisten ja tyttöjen oikeutta seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin, jatkumaan. Siksi on erityisen tärkeää, että Suomi nostaa neljännessä kansallisessa toimintaohjelmassa seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämisen keskeiselle sijalle.

Ilman pääsyä kokonaisvaltaisiin seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin naiset ja tytöt asetetaan hengenvaaraan, eivätkä he voi täysin osallistua yhteiskuntiansa kehittämiseen, kuten rauhanprosesseihin. Tällä hetkellä joka päivä yli 500 naista ja tyttöä kuolee humanitaaristen kriisien keskellä raskauden tai synnytyksen aikaisiin, estettävissä oleviin komplikaatioihin. Ehkäisyn ja kuukautissuojien ja suojelun tarve eivät lakkaa kriisien aikana.

Turvallisuusneuvostossa on hyökätty varsinkin termiä ”seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut” vastaan. Huhtikuussa 2019 Yhdysvallat uhkasi käyttää veto-oikeutta, jos Turvallisuusneuvoston loppuasiakirjassa, joka käsitteli raiskausta sodankäynnin välineenä, olisi mainittu, että konflikteissa raiskaetuilla naisilla ja tytöillä on oikeus seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin. Maininta jätettiin tämän takia loppuasiakirjasta kokonaan pois.

Suomen pitää edistää, puolustaa ja suojella seksuaali- lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia kaikessa Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan liittyvässä työssä ja vaikuttamisessa sekä tukieissaan muiden maiden kansallisten toimintaohjelmien tekoa.

Suomella on mahdollisuus olla kokoaan suurempi maailmalla toimimalla kansainvälisen sääntöpohjaisen ihmisoikeussopimuskehikon ja –normiston edistäjänä sekä 1325-agendan puolustajana ja edistäjänä. Suomen lähestymistapa, joka hyödyntää niin ministeriöiden kuin kansalaisjärjestöjen erityisvahvuuksia täydentävyyden periaatteella, antaa tälle vahvan pohjan. Suomen tulisi miettiä, miten eri suomalaisia toimia voitaisiin koordinoita entistäkin paremmin ja suomalaista osaamista ja verkostoja kehittää yhdessä synergioita syventäen. Uusi rauhanvälityskeskus voi tarjota tälle mahdollisuuksia.

1325-työn jatkuvuuden varmistaminen koronapandemian aikana ja jälkeen

Huomioiden maailmanpolitiikan murrokset ja koronakriisin pitkäaikaiset vaikutukset on ensisijaisen tärkeää turvata pitkäkestoinen tuki naisten rauhantyölle ja 1325-työlle. Suomen 1325-työn vaikuttava ja tehokas toimeenpano on siis entistä tärkeämpää. Koronakriisi on entisestään korostanut naisten avainasemaa kriiseihin vastaamisessa mutta toisaalta myös nostanut esille erityisesti naisten kohtaamat moninaiset haasteet, rajoitukset ja heihin kohdistetun väkivallan ja siten tarpeen pitkäjänteiselle työlle naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämiseksi.

Naisten liikkeet ja järjestöt ovat olleet etulinjassa vastaamassa pandemiaan ja sen vaikutuksiin niin yhteisö- kuin kansallisella tasollakin. Nämä toimijat tarvitsevat kuitenkin pitkäkestoista ja joustavaa tukea työlleen, mutta myös poliittista tukea ja suojelua. Huolena on, että koronakriisi ohjaa huomiota ja rahoitusta pois pitkäkestoisesta työstä naisten oikeuksien, tasa-arvon ja kestävän rauhan edistämiseksi.

Suomella merkittävä rooli Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan edistäjänä

Naiset, rauha ja turvallisuus on yksi Suomen ulkopolitiikan keskeisiä painopisteitä, jossa yhdistyy kaksi Suomelle keskeistä teemaa: sukupuolten välinen tasa-arvo ja rauhan edistäminen. Suomella ja suomalaisilla järjestöillä onkin tunnustettu rooli 1325 agendan puolestapuhujana ja edistäjänä. Suomen malli, joka perustuu tiiviille yhteistyölle ja kumppanuudelle kansalaisjärjestöjen kanssa, on erityinen. Suomi osoittaa vahvaa sitoutumistaan 1325 agendaan toteuttamalla jo kolmatta kansallista toimintaohjelmaansa yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa, ja tälle pohjalle on hyvä rakentaa.

Haluamme muistuttaa, ettei Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman toimeenpano ole erillistä tasa-arvotyötä, vaan keskeinen osa globaalin rauhan ja turvallisuuden kokonaisvaltaista tukemista. Suomen tärkeällä tuella järjestöt toimivat hauraissa ja konfliktimaissa paikallisen kansalaisyhteiskunnan tukena linkittäen humanitaarisen avun, kehitysyhteistyön, rauhanvälityksen sekä pitkäjänteisen rauhantyön.

Suomella on merkittävä rooli Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan edistäjänä myös yhtenä suurimmista YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenin rahoittajista. Noin kolmasosa UN Womenin työstä keskittyy suoraan 1325-agendaan. Suomen mittava taloudellinen tuki oli erityisen merkittävää haasteellisena koronavuonna, kun monet muut maat peruivat sitoumuksiaan UN Womenin suuntaan. Lisäksi Suomen kasvanut rahoitus YK:n seksuaali- ja lisääntymisterveysjärjestö UNFPA:lle on tärkeää agendan saavuttamisen kannalta..

On myös hienoa, että Suomi tukee vahvasti Naiset, rauha ja turvallisuus -kansallisten toimintaohjelmien laatimista myös globaalisti. Kansallisten toimintaohjelmien tukemisella on kauaskantoisia vaikutuksia Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan edistämiseksi.

Suomen neljännen kansallisen toimintaohjelman suunnittelussa ja laadinnassa on tärkeää ottaa huomioon opit, joita on saatu kolmen edellisen toimintaohjelman laadinnassa sekä kuulla, huomioida ja toimeenpanna kansalaisyhteiskunnan ja tutkijayhteisön näkemyksiä kautta prosessin. Suomalaisien 1325-aihepiiriä tarkastelevien tutkijoiden lisäksi uuden toimintaohjelman laadinnassa tulisi kuulla kentällä esimerkiksi konfliktialueilla toimivia paikallisia tutkijoita, naisjärjestöjä ja aiheen asiantuntijoita. Tutkijapositionpaperi Suomen kolmannen kansallisen toimintaohjelman ja 1325-politiikan sisällöistä on edelleen ajankohtainen ja sisältää kannatettavia suosituksia ja näkökulmia hyödynnettäväksi neljännen toimintaohjelman laadinnassa.